

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Bc. Kamila Bartošová

Dokazování v civilním procesu

Vybrané otázky

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Katedra: Občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 25. 6. 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 185 757 znaků včetně mezer.

.....

Mgr. Bc. Kamila Bartošová

V Praze dne 25. 6. 2024

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za neocenitelnou všestrannou pomoc, cenné a inspirativní rady, doporučení a zároveň za velkou trpělivost a ochotu při odborném vedení mé práce.

Rovněž bych chtěla vyjádřit mnoho díky své dceři, rodině a přátelům, kteří mi poskytovali všestrannou pomoc a psychickou podporu v rámci celého studia.

Mgr. Bc. Kamila Bartošová

V Praze dne 25. 6. 2024

Obsah

Úvod.....	5
1. Obecné otázky procesního dokazování.....	7
1.1 Pojem procesního dokazování.....	7
1.2 Předmět procesního dokazování.....	8
1.3 Zásady procesního dokazování.....	10
1.3.1 Principy práva na spravedlivý proces.....	10
1.3.2 Odvětvové zásady civilního procesu.....	13
1.4 Povinnosti a břemena účastníků řízení.....	17
1.4.1 Povinnost tvrzení a povinnost důkazní.....	18
1.4.2 Břemeno tvrzení.....	18
1.4.3 Břemeno důkazní.....	19
1.5 Důkazní prostředky.....	21
1.5.1 Výslech svědků.....	23
1.5.2 Znalecký posudek.....	25
1.5.3 Odborná vyjádření a zpráva o skutečnostech důležitých pro rozhodnutí.....	27
1.5.4 Listiny.....	28
1.5.5 Ohledání.....	31
1.5.6 Výslech účastníků řízení.....	32
1.6 Průběh dokazování.....	33
1.6.1 Navrhování důkazů.....	33
1.6.2 Obstarávání důkazů.....	34
1.6.3 Provádění důkazů.....	34
1.6.4 Hodnocení důkazů.....	36
2. Vybrané otázky procesního dokazování v judikatuře.....	37
2.1 Některé ze zásad civilního procesu v judikatuře.....	37
2.1.1 Zásada dispoziční.....	37
2.1.2 Zásada přímosti.....	38
2.1.3 Zásada koncentrace řízení.....	40
2.2 Procesní povinnosti účastníků a tomu odpovídající břemena.....	42
2.3 Judikatura týkající se důkazních prostředků.....	44
2.3.1 Zvukový záznam jako důkaz v občanském soudním řízení.....	44
2.3.2 Telefonické hovory, sms zprávy jako důkazní prostředky.....	47
2.3.3 Vzorek DNA zemřelého jako důkazní prostředek.....	49
2.3.4 Výslech svědka.....	50

2.3.5	Znalecký posudek.....	54
2.3.6	Listiny.....	60
2.3.7	Výslech účastníků řízení	64
2.4	Hodnocení důkazů v judikatuře	65
Závěr.....		68
Seznam zkratk		71
Seznam použitých zdrojů		72

Úvod

Účelem civilního procesu je zajištění ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků řízení. Toho by mělo být dosaženo vydáním spravedlivého a nestranného rozhodnutí, které je s ohledem na konzistentní judikaturu předvídatelné. Tato diplomová práce se zabývá otázkou dokazování v civilním procesu jako jedním z nejvýznamnějších aspektů civilního procesu. Dokazování představuje klíčovou fází občanského soudního řízení, neboť hraje důležitou roli při zjišťování skutkového stavu věci a jeho prostřednictvím je zásadním způsobem ovlivněn konečný výsledek soudního řízení.

Procesní dokazování je velice obsáhlým tématem, které v sobě obsahuje různě právně složité teoretické otázky, jejichž relevantnost je rovněž vyzdvížena v rozhodovací činnosti vyšších soudů, zejm. Nejvyššího soudu České republiky jako sjednocovatele soudní praxe. S ohledem na tuto skutečnost není hlavním cílem této práce analyzovat všechny aspekty a teoretické zákonitosti procesního dokazování vyčerpávajícím způsobem.

V této diplomové práci vymezuji dva základní cíle, a to v první části diplomové práce připomenout základní doktrinární postoje týkající se procesního dokazování, zejména definici a předmět procesního dokazování, základní zásady civilního procesu, základní procesní povinnosti účastníků řízení a tomu odpovídající břemena, problematiku důkazních prostředků a stručný popis průběhu procesního dokazování. Druhý dílčí cíl této diplomové práce pak spatřuji v analýze vybraných otázek procesního dokazování v judikatuře zejména Nejvyššího soudu České republiky jako sjednocovatele rozhodovací praxe soudů a Ústavního soudu České republiky jako strážce ústavnosti.

V souladu s výše nastavenými cíli je tato diplomová práce rozdělena na dvě části. První část této práce se věnuje obecným otázkám procesního dokazování, a to v šesti kapitolách, které se dále člení na podkapitoly.

První podkapitola se zabývá vysvětlením pojmu procesního dokazování a jeho významem v rámci civilního procesu. Současně je zde uveden základní právní předpis, který upravuje postup v rámci procesního dokazování a definice procesního dokazování, které poskytují zde uvedené publikace.

Na vymezení pojmu procesního dokazování navazuje kapitola druhá, která popisuje, co je předmětem procesního dokazování jednak prostřednictvím pozitivní definice a současně prostřednictvím negativního výčtu toho, co předmětem dokazování není. Současně je v této podkapitole zachycen rozdíl mezi předmětem procesního dokazování v občanském řízení sporném na straně jedné a v řízení nesporném na straně druhé.

Podkapitola třetí je věnována zásadám procesního dokazování, kterými je ovládáno civilní právo procesí jako celek, přičemž v první části této podkapitoly je zdůrazněn význam principu práva na spravedlivý proces a následně se práce věnuje popisu jednotlivých odvětvových zásad civilního procesu, které v souvislosti s procesním dokazováním jako vůdčí právní ideje civilního procesu určují charakter procesního dokazování.

V podkapitole čtvrté jsou vysvětleny základní procesní povinnosti účastníků v důkazním řízení, a to povinnost tvrzení a povinnost důkazní. V dalších odstavcích se pak tato podkapitola zabývá stručným výkladem podstaty procesních břemen, které jsou typické pro sporná řízení a navazují na již zmíněné procesní povinnosti účastníků řízení, tj. břemene tvrzení a břemene důkazního.

Rozsahově nejobsáhlejší část obecné části této diplomové práce se věnuje důkazním prostředkům, které občanský soudní řád demonstrativně vypočítává. Podkapitola pátá se tedy po obecné charakteristice důkazních prostředků a s tím souvisejících pojmů dále člení a současně zaměřuje na jednotlivé aspekty výsledku svědka, znaleckého posudku, listin, ohledání a výsledku účastníka občanského soudního řízení, kdy stručnou formou připomíná samou podstatu těchto procesních institutů.

Poslední podkapitolu obecné části diplomové práce tvoří podkapitola šestá, která pojednává o samotném průběhu dokazování, jenž se člení na fázi navrhování, obstarávání, provádění a hodnocení důkazů, a rovněž stručnou formou definuje obsah těchto jednotlivých fází důkazního řízení.

Druhá část diplomové práce je pak zaměřena na vybranou judikaturu, která se dotýká většiny témat vymezených v obecné části této práce, přičemž jádro této části diplomové práce tvoří judikatura zaměřená na problematiku jednotlivých důkazních prostředků.

Jako podklad při zpracování této diplomové práce byly použity právní předpisy ve znění účinném ke dni 25. 6. 2024.

1. Obecné otázky procesního dokazování

1.1 Pojem procesního dokazování

Civilní proces je druhem soudního řízení, jehož účelem je zajištění spravedlivé ochrany soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků řízení. Aby byla tato ochrana prostřednictvím vydávání autoritativních soudních rozhodnutí spolehlivě zajištěna, musí soud při svém rozhodování získat určité vědomosti, resp. poznatky, ze kterých výsledné rozhodnutí vychází, a o něž se toto rozhodnutí racionálně opírá. Tyto poznatky rozlišujeme na poznatky právní, tedy znalost objektivního práva, které na daný případ dopadají, a dále poznatky skutkové, tedy poznatky o konkrétních individuálních skutečnostech, ze kterých plynou uplatňované nároky. A právě skutkové poznatky, tj. poznatky o konkrétních individuálních okolnostech daného případu, soud získává v průběhu procesního dokazování. Dokazování je tedy nepostradatelnou součástí civilního řízení, a proto bývá dle mého názoru zcela oprávněně označováno za hlavní páteř civilního procesu.¹

Od pojmu procesního dokazování musíme odlišit pojem procesní formování skutečností podstatných pro rozhodnutí ve věci samé. Ačkoliv se jedná shodně jako u procesního dokazování o proces soudního poznávání ve smyslu občanského práva procesního, procesní formování skutečností podstatných pro rozhodnutí ve věci samé se může dít i jinak než cestou procesního dokazování, jedná se tedy o pojem nadřazený pojmu procesního dokazování. Jinými slovy lze říci, že procesní dokazování je jedním ze způsobů soudního poznávání ve smyslu civilního procesního práva.²

Procesní dokazování upravuje občanský soudní řád v části třetí, hlavě II., v ustanoveních § 120 až § 136 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“), přičemž legální definice pojmu dokazování není v občanském soudním řádu obsažena.

Procesní dokazování je českou doktrínou tradičně vymežováno jako: „...*postup, účastníků a dalších subjektů zúčastněných na řízení při získávání zpráv (informací) o skutečnostech vnějšího světa, které mohou být podkladem pro ověřování pravdivosti skutkových tvrzení účastníků.*“³ Obdobně charakterizují procesní dokazování Winterová,

¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 221-223.

² SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck), s. 243-244.

³ MACUR, Josef. *Dokazování a procesní odpovědnost v občanském soudním řízení*. Brno: Universita J. E. Purkyně, 1984, s. 16.

Macková, a kol. (2018), které jej chápou jako procesním právem zvlášť upravený postup soudu a účastníků řízení, který směřuje ke získání potřebných skutkových poznatků o rozhodných skutečnostech.⁴ Shodně hovoří o procesním dokazování i Svoboda (2009), avšak na rozdíl od předchozích definic zde nachází uplatnění i pro procesní zvyklosti, které upravují postup soudu a účastníků řízení společně s procesními normami. Účelem je pak podle něj nejen získání poznatků důležitých pro rozhodnutí ve věci samé, ale také těch, které jsou důležité pro další procesní postup soudu nebo účastníků řízení.⁵ K tomu rovněž uvádí, že použití tzv. procesních zvyklostí v oblasti dokazování vyplývá z ustanovení § 125 OSŘ věta poslední: „*Pokud není způsob provedení důkazu předepsán, určí jej soud.*“⁶

1.2 Předmět procesního dokazování

Za předmětem dokazování můžeme v obecném slova smyslu označit konkrétní individuální skutečnosti, které jsou relevantní pro rozhodnutí ve věci samé, avšak je nutné zdůraznit, že předmět dokazování bude zásadně odlišný v závislosti na tom, zda se bude jednat o řízení sporné, či o řízení nesporné, neboť každý z těchto druhů nalézacího řízení, jakož i každé konkrétní řízení, je ovládáno odlišnými zásadami civilního procesu. **Sporné řízení** je ovládáno zásadou projednací a jeho předmět dokazování můžeme vymezit jako konkrétní individuální skutečnosti, které jsou relevantní s ohledem na předmět řízení, tj. uplatněný nárok žalobce. Konkrétní skutečnosti, které mají být dokazovány, určuje soud jakožto instance, která řídí jednání a rozhoduje v oné věci, avšak vždy s ohledem na žalobcova tvrzení, žalobcovy požadavky (uvedené v petitu žaloby), abstraktní skutkovou podstatu ustanovení, které na daný případ dopadá, jakož i s ohledem na tvrzení žalovaného a vše, co vyšlo v řízení najevo, a to tak, že nejprve určí skutečnosti rozhodné pro rozhodnutí ve věci, a následně vyloučí z dokazování rozhodné skutečnosti, které jsou mezi účastníky řízení nesporné, tedy shodná tvrzení účastníků ve smyslu § 120 odst. 3 OSŘ. Předmětem dokazování ve sporném nalézacím řízení budou tedy ty rozhodné skutečnosti, které jsou mezi účastníky řízení sporné, tedy účastníci o těchto skutečnostech tvrdí rozdílně.⁷

Negativní vymezení předmětu dokazování je konstrukce, která vyjímá určité skutečnosti, jež není třeba dokazovat a občanský soudní řád jej stanoví v ustanovení § 121 takto:

⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 227.

⁵ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck), s. 244.

⁶ Jedná se například o místní šetření, kde způsob provedení důkazu určí soud.

⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 228-231.

„Není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti jakož i právní předpisy uveřejněného nebo oznámené ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv nebo v předcházející obdobné sbírce.“⁸

Předmětem dokazování tedy nejsou tzv. notoriety, za něž se označují skutečnosti obecně známé soudci a většímu počtu lidí nebo skutečnosti, které je možné jednoduše a spolehlivě zjistit. Za notoriety můžeme považovat například skutečnost, že Škoda Octavia je osobní automobil, že osobní automobily mají bezpečnostní pásy, nebo že dopravní nehodu vyšetřuje Policie ČR. Soud může z notorií vycházet, aniž by došlo ze strany účastníka řízení k tvrzení o ní, avšak musí účastníky řízení seznámit s tím, co pokládá za notoriety, aby měli možnost se k nim vyjádřit. I obecně známou skutečnost je možné vyvrátit, avšak břemeno tvrzení a břemeno důkazní leží na tom účastníku řízení, který tuto skutečnost vyvrací.⁹

Předmětem dokazování dále nejsou skutečnosti známé soudu z jeho činnosti, které jsou zpravidla obsaženy v soudním spisu, a konečně též právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky, což vychází z pravidla *iura novit curia*, tj. soud zná právo.¹⁰

Podle zákona č. 222/2016 Sb., se ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv vyhláší Ústavní zákony, zákony, zákonná opatření Senátu, nařízení vlády a vyhlášky ministerstev (tj. prováděcí právní předpis vydaný ministerstvem, jiným ústředním správním úřadem nebo Českou národní bankou, pokud jiný právní předpis nestanoví jiný postup jeho vyhlášení), avšak pravidlo *iura novit curia* se vztahuje i na právní předpisy platné před vznikem České republiky, pokud byly ústavním zákonem č. 4/1992 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní republiky recipovány, a tedy jsou i nadále platné. Právní předpisy, na které se pravidlo *iura novit curia* nevztahuje, jsou především právní předpisy nižší právní síly, např. obecně závazné vyhlášky obcí, které se vyhláší ve Sbírce právních předpisů obcí a krajů, a cizí právo, ale rovněž také například vnitřní předpisy obchodních korporací. V těchto případech je třeba právní předpisy v rámci civilního procesu dokazovat, a to jak jejich existenci, tak i jejich obsah.¹¹

Nesporná řízení ovládá až na výjimky zásada vyšetřovací známá též jako zásada oficiality, která způsobuje, že soud vystupuje při dokazování aktivně, a to tak, že získává

⁸ § 121 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: Sbírka zákonů. 1963, částka 56, číslo 99. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1963/99?zalozka=text>.

⁹ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář; Kniha I § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 819.

¹⁰ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 228-230.

¹¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 228-230.

pro své rozhodnutí skutková zjištění a provádí důkazy zásadně *ex offio*, z úřední povinnosti, a to i bez ohledu na aktivitu účastníků řízení. Z uvedeného vyplývá, že předmět nesporného řízení vymezuje soud v usnesení o zahájení řízení, což se následně promítne i do vymezení předmětu dokazování. Za předmět dokazování v nesporném řízení můžeme tedy označit ty skutečnosti, které tvoří právní základ nároku, o kterém soud v tomto řízení rozhoduje.¹²

1.3 Zásady procesního dokazování

Civilní právo procesní je jako ostatní odvětví práva ovládáno určitými právními principy případně zásadami, které civilní proces utvářejí a následně ve spojení s ustanoveními příslušného zákona vytyčují jeho právní rámec. Tyto právní principy a zásady se uplatňují nejen při tvorbě norem občanského práva procesního (*de lege ferenda*), ale rovněž i při jejich interpretaci a aplikaci. Odhlédneme-li na moment od výčtu jednotlivých principů a zásad uplatňujících se ve větší či menší míře přímo v rámci procesního dokazování, můžeme tyto principy a zásady obecně pro lepší přehlednost rozdělit do dvou základních kategorií. Do první kategorie bychom zařadili principy odpovídající právu na spravedlivý proces, tj. principy řádného fungování justice a do druhé kategorie pak tzv. odvětvové principy (zásady) civilního procesu.¹³

1.3.1 Principy práva na spravedlivý proces

Principy práva na spravedlivý proces tvoří dílčí právní principy, jejichž základ je u většiny z nich v českém právním řádu zakotven v právních předpisech nejvyšší právní síly, tedy Ústavě ČR a Listině základních práv a svobod, a dále jsou obsaženy v jednotlivých zákonech jako například v občanském soudním řádu či zákonu o soudech a soudcích. Jedná se zejména o princip nezávislosti a nestrannosti soudů a soudců, princip zákonného soudu a zákonného soudce, princip rovnosti a kontradiktornosti, právo na právní pomoc, princip veřejnosti, princip ústnosti a přímosti, princip hospodárnosti a princip předvídatelnosti. Ačkoliv se nepochybně jedná o relevantní právní principy civilního procesu, neboť některé z nich představují kardinální podmínku, aby vůbec k soudnímu řízení došlo (tj. právo na přístup k soudu), domnívám se, že v souvislosti s procesním dokazováním je třeba zdůraznit především význam principu rovnosti, principu předvídatelnosti, principu ústnosti a přímosti.¹⁴

¹² JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha III. Zvláštní řízení soudní: podle stavu k 1.3.2019*, 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR, s. 89-92.

¹³ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 61-63.

¹⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), 63-74.

Princip rovnosti je zakotven na ústavněprávní úrovni v článku 96 odst. 1 Ústavy a v článku 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Na úrovni zákona jej provádí § 18 OSŘ, jenž zakotvuje rovné postavení účastníků řízení, právo jednat před soudem v mateřském jazyce a povinnost soudu zajistit účastníkům řízení stejné možnosti k uplatnění práv.¹⁵ S ohledem na procesní dokazování chápeme onu rovnost především jako tzv. „rovnost zbraní“, kdy každému z účastníků řízení náleží stejná možnost hájit své zájmy a zároveň žádný z nich nesmí být vůči protistraně zvýhodňován. Jedná se tedy rovnost žalobcových prostředků útoku a prostředků obrany žalovaného a současně jejich rovnost při aplikaci právních předpisů, ať už procesních či hmotněprávních. Dalším z projevů tohoto principu je skutečnost, že s tvrzeními a důkazními návrhy účastníků řízení musí být zacházeno stejně a vyplňování mezer v tvrzeních či důkazních návrzích vlastní úvahou soudu v míře, která by narušovala materiální rovnost stran, je nepřípustné.¹⁶ Součástí projevu procesní rovnosti účastníků v civilním řízení je rovněž právo na užití mateřského jazyka při jednání před soudem a právo na právní pomoc v tomto řízení. Řečená rovnost je zde zajištěna zejména prostřednictvím hrazení nákladů tlumočnicka ze státního rozpočtu bez nároku na náhradu a v případě druhém je pak možné ustanovit na žádost účastníka řízení jeho zástupce, a to po splnění zákonných podmínek již před zahájením řízení, nebo kdykoliv v jeho průběhu. Tyto náklady platí stát prostřednictvím příslušného soudu.¹⁷

Princip předvídatelnosti vyplývá z principu právní jistoty, který je jedním ze základních principů demokratického právního státu. Jedná se o základní princip rozhodovací činnosti státních orgánů, který je zakotven v ustanovení § 13 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jenž stanoví, že: *„Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.“* Rozhodování soudů by tedy mělo být v souladu s ustálenou rozhodovací praxí, která je opakovaná, jednotná a dlouhodobá, a pokud se soud při svém

¹⁵ Čl. 96 odst. 1 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: Sbirka zákonů. 1993, částka 1, číslo 1. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1993/1/?zalozka=text>.

Čl. 37 odst. 1 zákona č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky. In: Sbirka zákonů. 1993, částka 1, číslo 2. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1993/2/2021-1001?f=Listina%20z%C3%A1kladn%C3%ADch%20pr%C3%A1va%20a%20svobod&zalozka=text>.

¹⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges), str. 67.

¹⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 69-70.

rozhodování i přesto v konkrétním případě odchýlí od takto ustálené rozhodovací činnosti, musí se s touto skutečností náležitě a přesvědčivě vypořádat v odůvodnění svého rozhodnutí.¹⁸ Ústavní soud se ve své rozhodovací praxi již mnohokrát vyjádřil k potřebě důsledného dodržování principu předvídatelnosti soudních rozhodnutí a učinil tak rovněž v nálezu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. I. ÚS 1663/16, v němž konstatoval, že: „*Soud poruší princip předvídatelného rozhodování a zasáhne do práva účastníků řízení na spravedlivý proces, jestliže v jejich věci, která se po skutkové i právní stránce ve svých podstatných rysech shoduje s jinou věcí, ve které již učinil rozhodnutí, rozhodne v jejich neprospěch, aniž by změnu svého postoje přesvědčivým způsobem odůvodnil, opíraje se přitom o akceptovatelné racionální a objektivní důvody.*“¹⁹ Shodně se pak Ústavní soud vyjádřil také například v nálezu ze dne 17. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 387/18, v němž uzavřel, že: „*Ani ve skutkově podobných věcech není vyloučeno odchýlení se soudu od předchozí judikatury, avšak dojde-li k němu, a navíc to účastník v řízení namítá, musí soud důvody tohoto svého odchýlení řádně a přesvědčivě vysvětlit. V případě, že soud nenaplní tuto svou povinnost, jedná se o porušení principu předvídatelnosti soudního rozhodnutí a ochrany legitimního očekávání účastníků a tím také porušení ústavně chráněného práva na spravedlivý proces. Nezdůvodněné odchýlení se od očekávaného výkladu podústavního práva nese prvky nepřípustné libovůle a nepředvídatelnosti soudního rozhodování, které v ústavní rovině představuje porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny.*“²⁰

Princip ústnosti spočívá na skutečnosti, že procesní dokazování je založeno na ústním předkládání důkazů, a to především prostřednictvím výpovědi účastníků před soudem. Civilní soud v zásadě při svém rozhodování vychází z toho, co bylo v průběhu civilního procesu sděleno či předneseno ústní formou, zejména ve fázi dokazování. V rozporu s tímto principem není ani situace, kdy účastník odkáže na předchozí písemné podání, neboť má stále možnost odchýlit se od obsahu písemného podání ústní formou.²¹

Princip přímosti úzce souvisí s principem ústnosti, neboť ten vyjadřuje skutečnost, že soud je v přímém osobním styku s účastníky. V rámci procesního dokazování se princip přímosti projevuje například při výslechu svědků nebo osobní účasti účastníků řízení na soudním jednání. Pokud je účastník právně zastoupen, může dojít k oslabení principu

¹⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 74-75.

¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. I. ÚS 1663/16.

²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 17.8.2018, sp. zn. II. ÚS 387/18.

²¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 72.

přímosti, neboť za účastníka jedná jeho zmocněnec a účastník sám není až na výjimky povinen se soudu osobně účastnit.²²

Ačkoliv princip ústnosti a přímosti nespadá z hlediska Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod výslovně do práva na spravedlivý proces, ústnost je ústavní zásadou, která je součástí demokratického soudního procesu.

1.3.2 Odvětvové zásady civilního procesu

Odvětvové principy tvoří základní principy civilního procesu. Vnímáme je jako vůdčí právní ideje, jež civilní proces ovládají, a tedy i určují charakter procesního dokazování. Odvětvové zásady tvoří vždy dvojice zásad, které se definují jako své protiklady. Které konkrétní zásady se v rámci civilního procesního dokazování uplatní závisí pak především na skutečnosti, o jaký druh nalézacího řízení se jedná, zda o sporné řízení, či řízení nesporné. Avšak nutno podotknout, že ani to nemusí vést striktně k užití oné zásady, která je pro určitý druh nalézacího řízení typická. Jako příklad lze uvést situaci, kdy se koná řízení ve věcech péče soudu o nezletilé (nesporné řízení) a rodiče dítěte se buď na všech okolnostech dohodnou, tedy neprovádí se dokazování, anebo se naopak nepodaří k dohodě vůbec přiblížit a v rámci rozsáhlých neshod navrhuje účastníci řízení takové množství důkazů, že žádný další již nelze vymyslet. Ani v jednom z těchto případů se pak v praxi zásada vyšetřovací, která je typická pro nesporná řízení projevit nemůže.²³ Současně je třeba zdůraznit, že základní charakter soudního řízení je určen především povahou práv, o nichž má soud rozhodovat, neboť právě povaha projednávané věci implikuje použití příslušných odvětvových zásad.

a) Princip dispoziční vs. princip oficiality

Princip dispoziční a princip oficiality obecně odpovídají na otázku, na vůli, kterého subjektu leží možnost zahájit řízení, vymezit jeho předmět, a možnost řízením a jeho předmětem disponovat.²⁴

Tímto způsobem je na principu dispozičním budován sporný civilní proces, kde je iniciativa vložena do rukou účastníků samotných. Ti mohou činit takové úkony, kterými disponují řízením nebo jeho předmětem. Mohou tedy učinit procesní úkony směřující k zahájení řízení, např. podáním žaloby a ovlivnit i pokračování v řízení např. zpětvzetím

²² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 72.

²³ Havlíček, Karel. *Jak se bude vyvíjet civilní proces?* In: Soudce č. 6/2019, str. 20-21.

²⁴ LAVICKÝ, Petr. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 37.

žaloby. Současně účastníci řízení rovněž vymezují i jeho obsah a rozsah, a to například změnou návrhu, uznáním nároku ze strany žalovaného či uzavřením smíru. Účastníci řízení mají tedy širokou možnost činit procesní úkony k ochraně svých práv a zájmů, ale také je nemusí bránit vůbec, rozhodnou-li se tak. Proto je soud ve sporném civilním procesu vázán návrhy stran, které v zásadě nemůže z vlastní iniciativy překročit a je povinen ctít zásadu *iudex ne eat ultra petitum partium*.²⁵

Princip oficiality, se jakožto protipól principu dispozičního naopak vyznačuje tím, že procesní iniciativa je vložena do rukou soudu. Ten sám rozhoduje o zahájení určitého řízení z úřední povinnosti, tzv. *ex offio*, vymezuje předmět tohoto řízení (v usnesení o zahájení řízení) a účastníci mají velmi omezenou možnost svými procesními úkony řízení ovlivňovat, a to v závislosti na konkrétním druhu nesporného řízení. Na principu oficiality je postaveno nesporné civilní řízení, jehož jednotlivé druhy řízení jsou upraveny v zákoně o zvláštních řízeních soudních.²⁶

b) Princip projednací vs. princip vyšetřovací

Princip projednací a princip vyšetřovací určují tzv. pravidla hry z hlediska procesní iniciativy subjektů řízení, tedy který z procesních subjektů vnese skutkovou materii a zároveň ponese odpovědnost důkazní, případně nepříznivé důsledky neprokázání určitých tvrzení.²⁷

Princip projednací je typický ve své čisté podobě především pro sporné civilní řízení, kde je skutkový stav zjišťován soudem pouze v rozsahu tvrzeném účastníky řízení, kteří rovněž k prokázání těchto tvrzení označují důkazy. Významnou roli tedy hrají procesní instituty povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, a s tím související procesní instituty břemene tvrzení a břemene důkazního, o kterých bude blíže pojednávat jedna z následujících kapitol.

Naproti tomu princip vyšetřovací typický především pro nesporná civilní řízení je postaven na významné procesní roli soudu, který sám je odpovědný za objasnění skutkového stavu věci, jenž je potřebný k rozhodnutí ve věci samé. Tím však není dotčena možnost účastníků řízení uvádět rozhodné skutečnosti a případně i nabízet důkazy, avšak soud těmito důkazy nemůže být vázán, neboť jeho hlavní úlohou je věc náležitě „vyšetřit“.²⁸

²⁵ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 42-45.

²⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 75-76.

²⁷ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 45.

²⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 77-78.

Výše popsané principy jsou na sebe velmi úzce navázány. Například princip projednací a princip dispoziční prakticky nelze uplatnit jeden bez druhého, neboť společně vymezují základní pravidla rozdělení úloh procesních stran ve vztahu k soudu a současně jejich odpovědnost za zjištění a prokázání skutkového stavu.²⁹

c) Princip volného hodnocení důkazů vs. princip legální důkazní teorie

Tato dvojice principů odpovídá na otázku, jakou váhu (hodnotu) mohou mít jednotlivé důkazní prostředky z hlediska zjištění skutkového stavu věci. V České republice civilní proces ovládá zásada volného hodnocení důkazů, která je zakotvena v ustanovení § 132 OSŘ. Princip volného hodnocení důkazů klade důraz na to, že hodnocení důkazů je záležitostí soudce, jenž posuzuje relevantní důkazy, které byly předloženy během soudního řízení, a který na základě svého uvážení rozhoduje, jakou váhu důkazům přisoudí, a to jednotlivě i v jejich vzájemné souvislosti.

Naproti tomu princip legální důkazní teorie je založen na zákonem stanovené důkazní síle jednotlivých důkazních prostředků, což vede k situaci, že soudci není ponechán prostor pro samostatné uvážení a proces poznání skutečností je určitým způsobem zmechanizován. K principu legální důkazní teorie se hlásí ustanovení § 134 OSŘ, které stanoví důkazní sílu veřejné listiny a také ustanovení § 133b OSŘ, které stanoví důkazní sílu ohledání přiměřeného vzorku zboží tak, že zjištění vyplývající z ohledání má soud za prokázané vůči veškerému zboží.³⁰

d) Princip jednotnosti řízení vs. princip koncentrace řízení

Jedná se o principy organizace a postupu soudního řízení, které však ovlivňují také rozsah a kvalitu zjištění skutkového stavu věci. Princip jednotnosti řízení (arbitrárního pořádku) spočívá v tom, že řízení tvoří jeden celek od svého zahájení až po vydání rozhodnutí. Účastníci řízení mohou kdykoliv v jeho průběhu uplatňovat své návrhy, tvrzení či důkazy.

Na druhém protipólu stojící princip koncentrace (legálního pořádku), který se vyznačuje rozdělením řízení do jednotlivých stádií, v nichž musí účastníci provést procesní úkony, které jsou pro to konkrétní stadium určeny, a to pod sankcí prekluze, neboť v jiném stadiu již takový procesní úkon provést nelze. V našem civilním procesu se uplatňuje především zásada jednotnosti řízení, avšak od roku 2001 obsahuje právní úprava civilního sporného řízení

²⁹ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 42.

³⁰ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 77-78.

i prvky koncentrace, a to zejména aby nevznikaly zbytečné průtahy v řízení v důsledku nedostatečné péče účastníků o jejich řízení. V duchu nastíněné kombinace těchto zásad musí být veškeré skutečnosti a důkazy uplatněny v zásadě v řízení před soudem prvního stupně, a dále lze v řízení před prvostupňovým soudem skutečnosti a důkazy přednést nejpozději do konce přípravného jednání a nekoná-li se, pak do konce prvního jednání před soudem.³¹ Soudní praxe některých soudců však předpokládá, že ke koncentraci řízení nemůže dojít, neprovede-li soud veškeré dokazování a nejsou-li účastníci náležitě soudem poučeni o důsledcích koncentrace řízení. Tím nastává situace, kdy o zkoncentrování rozhoduje přímo soudce, a to tak, že prohlásí první jednání (nebo přípravné jednání) za skončené.³²

e) Princip materiální pravdy vs. princip formální pravdy

Definovat pravdu, která je spíše filozofickou kategorií, není nikterak lehké a rovněž nahlížení na tyto principy doznalo v průběhu historického vývoje určitých změn. S ohledem na zaměření této práce se však pokusím soustředit na přímou podstatu těchto dvou principů tak, jak na ně nahlížíme dnes, ačkoliv by si zasloužily pozornosti mnohem více. Princip materiální pravdy chápeme s odkazem na ustanovení § 153 odst. 1 OSŘ tak, že soud rozhoduje na základě úplného zjištění skutkového stavu věci. To však nemůže být chápáno neomezeně, neboť bychom se mohli dostat do patové situace, která by měla za následek, že tam, kde důkazy k zjištění úplné pravdy (skutečného stavu věci) nejsou, nelze v soudním řízení rozhodnout. Tím by však došlo k odepření spravedlnosti (*denegatio iustitiae*), což je v demokratickém právním státě nepřipustné. Proto v moderním civilním procesu nepůjde o poznání pravdy úplné (skutečného stavu věci), ačkoliv i k tomu může v řízení dojít. Ve sporém řízení, které je ovládáno zásadou projednací, je významná role účastníků řízení. Ti odpovídají za to, v jakém rozsahu bude zjištěn skutkový stav věci, neboť jsou to právě oni, kdo je povinen tvrdit a předkládat na podporu svých tvrzení důkazy. V tom jsou však také do určité míry omezení, neboť tak mohou činit pouze do okamžiku koncentrace řízení. Naproti tomu v nesporných řízeních, kde se uplatňuje zásada vyšetřovací, aktivní působení účastníků řízení nehraje tak zásadní roli a odpovědnost za zjištění skutkového stavu věci je ponechána na bedrech soudu.³³

³¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 79-80.

³² SVOBODA, Karel. *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 5-6.

³³ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 81-84.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. Zn. 5265/2009 ze dne 24.11.2011.

Princip formální pravdy je založen na dodržení určitých forem, které dávají výsledek procesu, jenž je nebo není v souladu se skutečností. Formální proces založený na žalobách, od nichž se nebylo možné odchýlit známe z římského procesu a ani dnešní procesní právo se bez určitého formalismu neobejde, ať už se jedná o předepsanou formu či lhůtu, kterou je třeba pod sankcí neúspěchu ve věci dodržet. Jedním z procesních institutů založeným na principu formální pravdy je tzv. kontumační rozsudek, tj. rozsudek pro zmeškání, který je vystaven na skutečnosti, že nedostaví-li se žalovaný za stanovených podmínek k soudu, pak skutkový stav tvrzený žalobcem je pravdivý bez ohledu na to, zda je v souladu se skutečností a podle něj soudce rozhodne. Tento typ rozsudku však lze vydat pouze ve sporném řízení.³⁴

Ačkoliv nahlížení na princip materiální pravdy se v průběhu desítek let podstatně změnilo, v českém civilním procesu má stále své místo, a to za současného uplatnění prvků principu formální pravdy. Dle Viktora Gazdy (2020) slouží v moderním civilním procesu tyto dva principy především jako ideový cíl zjišťování skutkového stavu. Dále však také zdůrazňuje, že oba tyto principy lze uplatnit pouze ve spojení s ostatními principy civilního procesu, neboť principy dokazování se vzájemně prolínají a jeden je podmíněn a zároveň limitován druhým.³⁵

1.4 Povinnosti a břemena účastníků řízení

Jak již bylo řečeno v předešlé kapitole, aby mohl soud v civilním procesu rozhodnout, musí získat určité vědomosti, které jsou klíčové pro rozhodnutí ve věci samé. Tyto vědomosti, tedy poznatky zjišťuje soud od účastníků řízení, kterým zákon ukládá v tomto smyslu dvě základní procesní povinnosti v důkazním řízení, a sice povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Na procesní povinnosti potom ve sporném civilním řízení navazují tomu odpovídající břemena, a to břemeno tvrzení a břemeno důkazní. Zatímco účastnické povinnosti se týkají obou typů civilního řízení, tedy účastníci řízení je musí plnit bez ohledu na to, zda se věc projednává ve sporném či nesporném řízení, tomu odpovídající břemena (tvrzení a důkazní) se uplatní pouze v civilním řízení sporném, které je ovládáno zásadou projednací. Nesporné civilní řízení

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023.*

Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 991-992.

³⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 81-84.

³⁵ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 80-84.

JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK. *Dokazování: úvahy o teorii a praxi*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 59.

je naproti tomu ovládáno zásadou vyšetřovací, což znamená, že procesní břemena se v tomto typu civilního řízení neuplatní, neboť odpovědnost za zjištění skutkového stavu nese soud, nikoliv účastníci řízení.

1.4.1 Povinnost tvrzení a povinnost důkazní

Povinnost tvrzení je zakotvena v ustanovení § 101 odst. 1 písm. a) OSŘ, který stanoví, že účastníci jsou v zájmu zachování účelu řízení povinni tvrdit všechny skutečnosti významné pro rozhodnutí věci. Tato tvrzení musí být uvedena již v žalobě, jedná-li se o žalobce či v písemném vyjádření žalovaného k žalobě. Není-li tomu tak, soud by měl účastníky řízení vést k tomu, aby svou povinnost tvrzení plnili, a to prostřednictvím nástrojů ke zjištění skutkových tvrzení, které občanský soudní řád pro tyto případy poskytuje (například výzvou podle ustanovení § 43, 114a odst. 2 písm. a), nebo 114b odst. 1 OSŘ). Povinnost tvrzení je úzce spjata s druhou procesní povinností účastníků řízení, a to s povinností důkazní. Podstata povinnosti důkazní spočívá v označení důkazů ze strany účastníka řízení na podporu svých tvrzení. Jinými slovy, účastník řízení, který tvrdí určité skutečnosti je povinen označit k jejich prokázání důkazy. Nesplnění důkazní povinnosti účastníka řízení však nelze sankcionovat odmítnutím návrhu, neboť se nejedná o vadu ve smyslu ustanovení § 43 OSŘ. Sankcí v případě nesplnění důkazní povinnosti, a s tím spojeným neprokázáním svých tvrzení, je tedy pro účastníka řízení pouze fakt, že soud k takovým tvrzením při svém rozhodování nepřihlédne. To v nesporném řízení není v zásadě příliš významné, protože soud i tak musí v duchu vyšetřovací zásady věc náležitě zjistit (vyšetřit), tedy není vázán návrhy účastníků řízení. Avšak ve sporném řízení, které je ovládáno zásadou projednací, může být taková situace pro účastníka řízení zcela zásadní, neboť v důsledku nepředložení důkazů k prokázání svých tvrzení může dojít k neunesení břemene důkazního, což má za následek neúspěch v projednávané věci.³⁶

1.4.2 Břemeno tvrzení

Břemeno tvrzení vyjadřuje procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že v soudním řízení uvede skutečnosti rozhodné pro rozhodnutí ve věci. Břemeno tvrzení je typické pro sporná řízení, kde je aktivita vložena do rukou účastníků řízení a kde je až na výjimky soud

³⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 250.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I § 1-2501 podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 646-647,810-811. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.10.2002, sp. Zn. 21 Cdo 370/2002.

vázán v duchu zásady projednací návrhy účastníků řízení. Následek neunesení břemene tvrzení nese ten procesní účastník, který měl k určité skutečnosti povinnost tvrzení a ten může pro dotčeného účastníka znamenat neúspěch ve věci (sporu). V nesporném řízení se břemeno tvrzení vůbec neuplatní, neboť s ohledem na již zmíněnou zásahu vyšetřovací, která nesporná řízení ovládá, soud není vázán návrhy účastníků řízení, tedy může provést i důkazní prostředky, které účastníci řízení nenavrhlí.³⁷

1.4.3 Břemeno důkazní

Břemeno důkazní je úzce spjato s povinností důkazní a uplatní se výhradně v rámci sporného civilního procesu, neboť znamená procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že tvrzené rozhodné skutečnosti, na jejichž podporu označil důkazy, budou prostřednictvím těchto důkazů, resp. důkazních prostředků prokázány. Účastník řízení tedy musí nejprve určitou skutečnost tvrdit (povinnost tvrzení), na podporu svých tvrzení je povinen označit důkazní prostředky (povinnost důkazní), prostřednictvím kterých budou jím tvrzené skutečnosti spolehlivě prokázány. Pokud však k prokázání tvrzených skutečností nedojde, hovoříme o tzv. neunesení důkazního břemene, které může mít za následek ztrátu pře, tedy neúspěch v řízení. Aby však soud mohl dojít k závěru, že účastník řízení neunesl důkazní břemeno, je nutné, aby řádně a úplně provedl všechny důkazy účastníkem řízení označené k prokázání svého tvrzení. Soud může v takovém případě účastníkem označený důkaz neprovést pouze za předpokladu, že jeho prostřednictvím nepochybně nelze prokázat pro věc rozhodnou skutečnost nebo se týká skutečnosti, která je z hlediska hmotného práva pro rozhodnutí bezvýznamná.³⁸

Výše nastíněnou situaci, kdy není prokázána tvrzená skutečnost rozhodná pro rozhodnutí ve věci nazýváme v procesním právu jako tzv. **stav non liquet** (není jasno). Jedná se o situaci, kdy není ze strany účastníka řízení spolehlivě prokázáno, že dokazovaná skutečnost se stala, ale zároveň ani není prokázáno, že se tato skutečnost nestala. V takové situaci soudu nezbyvá než rozhodnout v neprospěch účastníka řízení, v jehož zájmu bylo tvrzenou skutečnost prokázat a který neunesl důkazní břemeno.³⁹ Nutno poznamenat, že účelem

³⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 250-251.

LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017. Extra (Leges), s. 75-76.

³⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 250-251.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.8.2003, sp. Zn. 21 Cdo 408/2003.

³⁹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 251.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.5.2016, sp. zn. 30 Cdo 5750/2015.

důkazního břemene je v tomto smyslu „...umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, nebyla nebo nemohla být prokázána a kdy tedy výsledky zhodnocení důkazů neumožňují soudu přijmout závěr ani o pravdivosti tvrzení této skutečnosti, ani o tom, že by tato skutečnost byla nepravdivá.“⁴⁰

Teorie důkazního břemene rozlišuje mezi **důkazním břemenem objektivním a subjektivním**. Objektivní břemeno můžeme chápat jako souhrn pravidel, která se stanou břemenem až v okamžiku soudního sporu. Jedná se o skutečnosti, které musí být dokázány bez ohledu na to, jakou měrou se jedna či druhá strana sporu na tomto dokazování podílí. Lze tedy říci, že povahu objektivního břemene má důkazní břemeno z pohledu soudce. Subjektivní břemeno je naplněním objektivního břemene a dochází k němu podáním žaloby, neboť tím vznikne účastníku řízení konkrétní břemeno tvrdit a prokazovat. Jinými slovy subjektivní břemeno vytyčuje míru účasti stran, tj. jak se která strana o výsledek řízení přičiňuje. Subjektivní břemeno tvrzení a prokazování se během sporu mění, resp. přechází z jedné procesní strany na druhou.⁴¹

S tím souvisí otázky **dělení důkazního břemene**, či jeho přesouvání, přenášení nebo obrácení. S ohledem na skutečnost, že důkazní břemeno se vztahuje na konkrétní jednotlivé skutečnosti a každá ze stran sporu nese své důkazní břemeno týkající se toho, co sama tvrdí, je zřejmé, že důkazní břemeno nelze žádným způsobem dělit, ale ani přenášet, či přesouvat. Pojem přenesení (obrácení) důkazního břemene je v podstatě pouhou právní domněnkou, která má za následek, že skutečnost, pro kterou je stanovena, se nemusí vůbec dokazovat (soud ji bere za prokázanou) a je pak na protistraně, žalovaném, aby prokázal opak.⁴²

Jako příklad může posloužit ustanovení § 133a OSŘ, které stanoví, že uvede-li žalobce skutečnosti, ze kterých lze usuzovat (dovodit) na přímou či nepřímou diskriminaci ze strany žalovaného z důvodu pohlaví, rasy, náboženství a jiných zde taxativně vypočtených důvodů, je na žalovaném, aby prokázal, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení. Výše uvedené ustanovení můžeme na první pohled chápat tak, že žalobcova tvrzení o diskriminačním chování žalovaného vůči žalobci jsou ustanovením procesní normy presumovány a žalobce tak nenese ohledně této skutečnosti důkazní břemeno, ale naopak je to žalovaný, kdo je povinen prokázat,

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.8.2007, sp. zn. 30 Cdo 2675/2006.

⁴¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 251-252.

SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009. Právní monografie (ASPI), s. 24-25.

⁴² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 253-254.

že k porušení zásady rovného zacházení z jeho strany nedošlo. Takový výklad by však nebyl správný, neboť judikatura hovoří o problematice důkazního břemene v antidiskriminačních sporech poněkud odlišně. Prvně je třeba přihlídnout ke stanovisku Ústavního soudu vysloveného před účinností novely OSŘ, tedy před 1. 9. 2009 v nálezu Ústavního soudu. Ústavní soud zde dělí tvrzení a důkazní návrhy na ty, které se vztahují k nerovnému zacházení s žalobcem (situace, kdy byl žalobce znevýhodněn v určité situaci oproti jiným osobám) a na ty, kde došlo k nerovnému zacházení na základě přímé či nepřímé diskriminace. V prvním případě žalobce nese břemeno tvrzení i důkazní břemeno obvyklým způsobem, avšak v případě druhém dochází k jisté modifikaci, a to v tom smyslu, že strana žalující musí tvrdit, že došlo k diskriminačnímu jednání, ale současně dle názoru Ústavního soudu musí rovněž prokázat, že s ní nebylo zacházeno obvyklým způsobem. Z uvedeného vyplývá, že i žalobce nese důkazní povinnost, a v případě, že by se mu nepodařilo diskriminační chování prokázat, nemůže v řízení uspět, tedy nese i důkazní břemeno. Dále pak musí žalobce tvrdit, že znevýhodňující zacházení bylo motivováno diskriminací na základě rasového nebo etnického původu, avšak tuto motivaci prokazovat již nemusí, neboť ta je výše citovaným ustanovením presumována jako právní domněnka, kterou může žalovaný vyvrátit důkazem opaku.⁴³ V této souvislosti ještě třeba zmínit, že se nejedná o neexistující (negativní) skutečnosti, které by musel žalovaný prokazovat, neboť ty dokazovat v civilním procesu nelze. Žalovaný nese důkazní břemeno v souvislosti s prokázáním důkazu opaku, čímž by bylo prokázání rovného zacházení např. se všemi zaměstnanci, kterých se tvrzená diskriminace týká.⁴⁴ Tato soudní rozhodnutí jsou aplikovatelná na diskriminační spory i po novele občanského soudního řádu, která znění citovaného ustanovení § 133a mírně upravila a judikatura i dále postupuje tímto směrem, ačkoliv v mnohých rozhodnutích se nadále hovoří o přesunutí důkazního břemene, někdy též o sdíleném důkazním břemenu, např. nálezu Ústavního soudu ze dne 12. 10. 2015, sp. zn. III. ÚS 880/15.⁴⁵

1.5 Důkazní prostředky

Dříve, než přistoupíme k analýze jednotlivých důkazních prostředků, považují za vhodné uvést a definovat základní pojmy, které s problematikou důkazních prostředků

⁴³ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 253-254.

Nález Ústavního soudu ze dne 26.4.2006, sp. zn. Pl. ÚS 37/04.

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.11.2009, sp. zn. 21 Cdo 246/2008.

⁴⁵ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 895-897.

souvisí. **Důkazní prostředky** můžeme chápat jako nástroje, které umožňují zákonným způsobem získat důkaz. Prostřednictvím důkazních prostředků zjišťujeme určitou skutečnost, kterou je třeba prokázat, tedy je předmětem procesního dokazování. Za důkazní prostředky můžeme dle zákona považovat všechny prostředky, kterými lze zjistit stav věci, přičemž demonstrativní výčet podává ustanovení § 125 OSŘ.⁴⁶ Důkazní prostředky můžeme dělit na přímé a nepřímé. Zatímco přímé důkazní prostředky podávají informaci přímo o určité skutečnosti, nepřímé důkazní prostředky podávají soudu informace zprostředkovaně, a to prostřednictvím věci (listina), nebo osob (svědek). Jediným přímým důkazním prostředkem, je v tomto smyslu ohledání věci, osoby, či místa.

Pojem **důkaz** lze definovat jako poznatek získaný procesním dokazováním, avšak zákonodárce tohoto pojmu neužívá vždy ve stejném významu. Např. ustanovení § 79 odst. 1 OSŘ užívá výrazu „*označení důkazů*“, avšak z logiky věci je patrné, že zákonodárce má na mysli označení důkazních prostředků, prostřednictvím kterých získá soud důkaz (poznatek). Rovněž důkazy můžeme dělit na přímé a nepřímé. Přímým důkazem je důkaz, u kterého vyplývá platnost teze přímo z argumentu a důkazem nepřímým je takový, u něhož dojdeme k výsledku až za pomoci další myšlenkové operace. Přímým důkazem by tedy byl případ, kdy svědek vypoví, že určitá osoba byla v určitém čase na určitém místě, což má být dokázáno, např. na místě, kde došlo ke škodě. Typickým příkladem nepřímého důkaz je tzv. alibi, tedy situaci, kdy svědek vypovídá, že určitá osoba byla v určitý čas na určitém místě a za užití logiky usuzujeme, že tato osoba nemohla být ve stejný čas na jiném místě, což má být dokázáno.⁴⁷

Demonstrativní výčet důkazních prostředků ve spojení s větou prvou ustanovení § 125 OSŘ napovídá, že jako důkazní prostředek lze použít jakýkoliv prostředek, a to i takový, který české právo vůbec nezná. Způsobem, kterým jsou jednotlivé důkazní prostředky provedeny stanoví u těch, které jsou upraveny zákonem přímo zákon a tam, kde je překročen demonstrativní výčet důkazních prostředků určí způsob jejich provedení soud. Některé skutečnosti lze prokázat pouze určitými důkazními prostředky, např. návrh na vydání směnečného platebního rozkazu musí být podepřen originálem směnky. Není-li tak tomu, soud směnečný platební rozkaz nevydává a nařídí jednání.⁴⁸

⁴⁶ JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK. *Dokazování: úvahy o teorii a praxi*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 165.

⁴⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 224.

⁴⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 236-237.

Důkazní prostředky uvedené v občanském soudním řádu lze využít jak ve sporném, tak i nesporném civilním procesu. Nicméně v případě výslechu účastníka stanoví zákon o zvláštních řízeních soudních určité odchylky, a to zejména s ohledem na zásadu vyšetřovací, která se v tomto druhu nalézacího řízení uplatňuje.

1.5.1 Výslech svědků

Zákonná svědecká povinnost, tj. povinnost dostavit se na předvolání k soudu a vypovídat o skutečnostech důležitých pro rozhodnutí ve věci je povinností každé fyzické osoby, která vnímala takovou skutečnost svými smysly, a to bez ohledu na její svéprávnost či případnou podjatost, která by vyplývala ze vztahu k účastníku řízení. Svědeckou povinnost mají však pouze osoby, které byly řádně předvolány. Svědek je povinen vypovědět vše, co o věci ví, nesmí zamlčovat žádné skutečnosti a musí vypovědět pravdu. Není-li tomu tak, vystavuje se riziku trestního stíhání pro trestný čin křivé výpovědi. To však neplatí, pokud vypovídá jako svědek osoba, která byla statutárním orgánem právnické osoby, jež je účastníkem řízení a výpověď se týká právě skutečností z této doby.⁴⁹

Předvolaný svědek může **odmítnout vypovídat**, a to za předpokladu, že by tím způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým. Svědek zde nemusí dopodrobna popisovat konkrétní důvody, neboť už tím by mohlo toto nebezpečí trestního stíhání vzniknout, avšak soudce musí o důvodnosti odmítnutí výpovědi vydat rozhodnutí. Nemá-li svědek zákonný důvod pro odmítnutí svědeckého výslechu, a přesto se na předvolání nedostaví, může být sankcionován se strany soudu předvedením, či pořádkovou pokutou až do výše 50 000 Kč, které současně zajišťují vynucení splnění zákonné svědecké povinnosti. K vynucení přítomnosti svědka pro účely podání svědecké výpovědi se vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 7. 9. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1051/2021 v němž konstatoval, že: „...úsilí, které soud věnuje tomu, aby bylo možné důkaz výslechem svědka provést, musí (v kontextu konkrétního řízení) odpovídat významu svědecké výpovědi dané osoby pro to, aby bylo (v konkrétním řízení) možné zjistit stav věci co nejpřesněji. Tím je jinými slovy řečeno, že je povinností soudu postupovat při předvolání svědka přiměřeně okolnostem jednotlivých případů – tedy pokusit se zasahovat do práv předvolávaného svědka co možná nejméně, a přitom dbát rychlosti a hospodárnosti řízení v konkrétní věci.“ Jako svědek nemůže vypovídat účastník řízení, a to ani jedná-li se o fyzickou osobu, která je členem statutárního orgánu právnické osoby, jež je účastníkem

⁴⁹ § 126 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: Sbírka zákonů. 1963, částka 56, číslo 99. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1963/99?zalozka=text>.

⁴⁹ § 126 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: Sbírka zákonů. 1963, částka 56, číslo 99. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1963/99?zalozka=text>.

řízení. Zvláštní situace nastává v případě výslechu svědka, který má povinnost mlčenlivosti o utajovaných informacích nebo jinou státem uloženou povinnost mlčenlivosti. Takového svědka lze vyslechnout pouze v případě, že jej příslušný orgán nebo ten, jehož zájem je mlčenlivostí chráněn, této povinnosti zproští.

Výslech svědka se skládá ze dvou částí, a to **všeobecného výslechu** (*ad generalia*) a **výslechu k věci** (*ad specialia*). Prvý z nich slouží ke zjištění základních osobních údajů svědka jako je jeho totožnost, poměr k účastníkům řízení a projednávané věci a další skutečnosti mající vliv na jeho hodnověrnost a dále pak slouží rovněž k poučení svědka o významu svědecké výpovědi, jeho právech, povinnostech a následcích křivé výpovědi. Poučení ze strany soudu by mělo odpovídat stupni vnímavosti svědka, tedy poučení nezletilého dítěte bude jiné, než poučení vysokoškolsky vzdělané osoby, ačkoliv obsah poučení práv a povinností je shodný. Druhá část výslechu svědka je tvořena vlastním výslechem svědka. Ten nejprve sám souvisle vyličí všechny skutečnosti, které mu jsou o předmětu výslechu známy, a následně mu jsou kladeny doplňující otázky nejprve ze strany soudce, a následně mohou klást otázky i členové senátu, účastníci řízení, jejich zástupci, případně přítomný znalec v uvedeném pořadí. Kladené otázky musí být jasné a musí souviset s předmětem výslechu. Otázky, které s předmětem výslechu nesouvisí, a dále sugestivní, kapciózní, či klamavé otázky pokládány být nemohou. Sugestivní otázka je otázka, která navádí svědka k určité odpovědi s cílem ovlivnit svědkův názor. Kapciózní otázka je otázka zavádějící, formulovaná tak, aby si svědek neuvědomil její pravý smysl. A klamavá otázka, pak vyvolává ve svědkovi pocit, že se určitá skutečnost nepochybně stala, avšak tato skutečnost buď má být předmětem budoucí úvahy soudu, anebo je nepravdivá a svědek na tuto nepravdivou skutečnost má ve své výpovědi navázat. V takových případech může soudce odepřít souhlas s položením nepřipustné otázky.⁵⁰

Svědkoví, který splnil svou zákonnou svědeckou povinnost, náleží **svědečné**, které zahrnuje náhradu hotových výdajů a náhradu ušlého výdělku. Svědečné náleží i tomu svědkovi, který se dostavil na předvolání, i když se jeho výslech neuskutečnil. Nárok na svědečné musí uplatnit svědek hned nejpozději však do 3 dnů od samotného výslechu, nebo ode kdy bylo oznámeno, že k němu dojít má. V opačném případě dochází k prekluzi nároku na svědečné, ovšem pouze za předpokladu, že je to svědek náležitě poučen, jinak propadná lhůta vůbec nepočne běžet.⁵¹

⁵⁰ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 844.

⁵¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 237-240.

1.5.2 Znalecký posudek

Znalecký posudek považujeme za důkazní prostředek založený na výslechu osoby, tj. znalce, který podává podrobné a objektivní odborné informace o odborné skutkové otázce, kterou nemůže vyřešit sám soud, a to ani kdyby přímo soudce disponoval potřebnými odbornými znalostmi. Znalce ustanoví soud ze seznamu znalců, tlumočnicků, případně znaleckých ústavů, vedených Ministerstvem spravedlnosti ČR, vždy, pokud rozhodnutí závisí na posouzení skutečností, ke kterým je třeba odborných znalostí a nelze se spokojit pouze s odborným vyjádřením. Nutno zdůraznit, že znalec posuzuje výlučně otázky skutkové, nikoliv právní. Není tedy přípustné, aby soud žádal po znalci odpověď na otázku, jak vyložit hmotné právo a jak ve věci rozhodnout. Soud například může po znalci z oboru psychologie požadovat, aby v rámci znaleckého posudku zhodnotil kvalitu vztahu otce s dítětem, avšak nemůže již žádat o sdělení, zda je otec dítěte schopen se s ním stýkat v navrženém rozsahu. Rovněž soud může dotázat znalce, jak omezuje poškozeného závodního sportovce jeho zranění při sportu, avšak nemůže po znalci žádat odpověď, zda u poškozeného existuje překážka lepší budoucnosti pro účely zjištění předpokladu pro odčinění ztížení společenského uplatnění. Soud při ustanovení znalce jasně vymezí úkol znalce, tj. znaleckou otázku a poskytne znalci potřebné podklady. Je-li to zapotřebí, soud se znalcem spolupracuje například, pokud je třeba, aby se dostavila ke znalci konkrétní osoba, neboť znalec sám donucovací pravomocí nedisponuje. Znalce lze ustanovit z oborů, pod kterými jsou zapsaní do seznamu znalců a tlumočnicků, jako například psychologie, stavebnictví, geodézie, expertíza písma, avšak nelze ustanovit znalce z oboru právo, nejedná-li se o právo cizí, neboť tím by došlo k porušení principu *iura novit curia*. Za předpokladu, že v seznamu znalců není v rámci oboru a odvětví pro značnou specifickou otázku žádný znalec, který by tuto otázku mohl odborně posoudit, může soud ustanovit znalce, který takovou specifickou odbornost má, avšak není zapsán do seznamu znalců a tlumočnicků. Takto ustanoveného znalce nazýváme znalcem „ad hoc“, znalec pro daný konkrétní případ a tento je povinen před započítím prací na posudku složit znalecký slib.⁵²

S otázkou ustanovení znalce je třeba také zmínit nutnost nepodjatosti ustanoveného znalce. Vzhledem ke skutečnosti, že znalec je na rozdíl od svědka, osobou zaměnitelnou, je třeba zajistit vyjádření účastníků řízení k osobě znalce, které může soud získat před jeho samotným ustanovením. Jakmile soud ustanoví konkrétního znalce, účastník řízení může podat

⁵² JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 854.

námítku proti osobě znalce. V takovém případě soud znalce povinnosti podat znalecký posudek zproští a ustanoví znalce nového, nebo po posouzení vztahu znalce k věci, účastníkům řízení a jejich zástupcům o námitce rozhodne usnesením. Pokud by znalecký posudek vypracoval znalec, u kterého lze pochybovat o jeho nepodjatosti pro poměr k věci, účastníkům řízení či jejich zástupcům, nebylo by možné takový důkazní prostředek v rámci procesního dokazování využít, neboť by se jednalo o nezpůsobilý (nezákonný) důkazní prostředek.⁵³

Znalecký posudek sestává ze tří částí, jimiž jsou nález, posudek a znalecká doložka. Nález obsahuje relevantní skutečnosti, ze kterých znalec při tvorbě znaleckého posudku vychází. Jedná se o vymezení znalcova úkolu a otázek, na které má znalec při svém znaleckém zkoumání odpovědět. Posudek je samotným odborným posouzením znalce a obsahuje odborné vyjádření znalce k položeným otázkám. Znalecká doložka obsahuje označení seznamu, ve kterém je znalec zapsán, označení oboru, odvětví, nebo specializace, ve kterém je znalec oprávněn podávat znalecké posudky a číslo položky znaleckého deníku, pod kterým je znalecký posudek zapsán. Znalci náleží za znalecký posudek znalečné, které tvoří odměnu znalce a náhradu hotových výdajů.⁵⁴

Znalecký posudek se provádí zásadně v souladu se zásadou ústnosti a přímosti výsledkem znalce při soudním jednání, při kterém je znalec nucen obájit závěry uvedené v posudku a rovněž zodpovědět dotazy vznesené účastníky řízení. Výslech znalce při soudním jednání lze považovat za nadbytečný za předpokladu, že účastníci netrvají na účasti znalce na jednání, případně jsou-li závěry znalce podané v písemném vyhotovení znaleckého posudku skutkově jednoznačné, avšak nutno podotknout, že taková situace v soudní praxi nastává spíše výjimečně. Výslech znalce můžeme dělit stejně jako v případě výsledku svědka na část všeobecnou (ad generalia) a část týkající se věci, v tomto případě znaleckého posudku (ad specialia). Nepodaří-li se znalci věrohodně vysvětlit závěry uvedené v posudku, soudu nezbude než ustanovit znalce revizního (přezkumného). V případě, že odbornost posuzované otázky překračuje rámec jednoho oboru, soud ustanoví více znalců k podání společného znaleckého posudku. To je vhodné zejména v řízení o náhradě škody na zdraví, kdy je při náhradě nemajetkové újmy třeba posoudit vytrpěné bolesti a ztížení společenského uplatnění.⁵⁵

⁵³ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 852.

⁵⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 238-240.

⁵⁵ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 857-858.

Ustanovení § 127a OSŘ uvádí jako jeden z důkazních prostředků, které je možno v rámci procesního dokazování předložit, znalecký posudek předložený účastníkem řízení. Na takový posudek se za předpokladu splnění všech zákonem stanovených náležitostí, tj. otisk pečeti znalce a znalcův vlastnoruční podpis (listinná podoba), a dále připojení znalecké doložky o tom, že si je znalec vědom následků při podání nepravdivého posudku, hledí jako na znalecký posudek ve smyslu § 127 OSŘ. To má za následek zejména to, že na tento posudek se hledí jako na listinu veřejnou, což znamená, že je presumována správnost takového posudku.⁵⁶

Nutnost ustanovit znalce je v některých případech dána přímo zákonem (např. § 38 ZŘS řízení o svéprávnosti), v jiných případech pak tato povinnost vyplývá již z povahy věci (složitá odborná otázka) či konstantní judikatury (ustanoví znalce v případě, kdy má mezi pozemky vzniknout nová hranice).

1.5.3 Odborná vyjádření a zpráva o skutečnostech důležitých pro rozhodnutí

Odborné vyjádření orgánu veřejné moci je důkazním prostředkem, prostřednictvím něhož jsou rovněž podávány odborné znalosti o určité skutkové otázce, avšak oproti znaleckému dokazování se jedná o otázky odborně méně složité. Odborné vyjádření může na žádost soudu podat pouze orgán veřejné moci, kterým rozumíme státní orgán, orgán územního samosprávného celku, orgán zájmové samosprávy, nebo jiný orgán, pokud může rozhodovat o právech a povinnostech jiných osob a tato rozhodnutí jsou státní mocí vynutitelná.⁵⁷ Tyto orgány mají povinnost odborné vyjádření poskytnout, avšak na rozdíl od podání zprávy je lze poskytnout za úplatu. Odborné vyjádření nelze požadovat po znalci, neboť ten jednak není orgánem veřejné moci, a rovněž by byla taková praxe v rozporu s ustanovením § 127, jehož účelem je zejména nezatěžovat znalce triviálními otázkami, které lze spolehlivě prokázat právě prostřednictvím odborného vyjádření. Odborné vyjádření je listinným důkazním prostředkem, který ve své podstatě předchází znaleckému posudku, neboť je-li možné považovat závěry vyplývající z odborného vyjádření za přesvědčivé

⁵⁶ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 863.

§ 27 zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. In: Sbirka zákonů, 2019, částka 110, číslo 254. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2019/254/2021-01-01?f=z%C3%A1kona%20%C4%8D.%20254%2F2019%20Sb.,%20o%20znalc%C3%ADch,%20znaleck%C3%BDch%20kancel%C3%A1%C5%99%C3%ADch%20a%20znaleck%C3%BDch%20%C3%BAstavech&zalozka=text>.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 4. 2006 sp. zn. I. ÚS 182/05.

a zároveň je žádný z účastníků nezpochybní, soud z tohoto vyjádření při tvorbě rozhodnutí vychází. Avšak není-li tomu tak, pak musí soud ustanovit znalce k podání znaleckého posudku.

Od odborného vyjádření je třeba odlišit zprávu o skutečnostech důležitých pro rozhodnutí, kterou lze žádat zásadně od jakéhokoliv subjektu, lhostejno, zda soukromého, či veřejného, a zda je subjekt osobou fyzickou či právnickou. Rovněž je třeba zdůraznit, že zpráva o skutečnostech důležitých pro rozhodnutí ve věci je podávána od povinného subjektu vždy bezúplatně. Může jít o důkaz listinou, ale rovněž důkaz výsledkem osoby obdobným jako je výslech svědka, avšak o svědeckou výpověď v tomto případě nejde, neboť osoba v tomto případě nevnímala skutečnosti významné pro rozhodnutí svými smysly jako je tomu u svědka. Příkladem takové zprávy by mola být zpráva realitní kanceláře o obvyklé výši nájmu v určité lokalitě.⁵⁸

1.5.4 Listiny

Důkaz listinou upravuje ustanovení § 129 OSŘ, které hovoří nejen o způsobu provedení tohoto důkazního prostředku, jímž je přečtení, sdělení obsahu nebo předložení takové listiny účastníkům řízení k nahlédnutí při jednání, ale rovněž ve druhém odstavci ustanovuje tzv. ediční povinnost každého, kdo má listinu, která je potřeba k provedení důkazu, aby tuto listinu předložil. Splnění ediční povinnosti může pak soud vynucovat uložením pořádkové pokuty až do výše 50 000 Kč. Pokud však osoba, která má ediční povinnost není účastníkem řízení a požadovanou listinu nepředloží, soud s výjimkou ukládání pořádkových pokut v podstatě nemá nástroj, kterým by dotčenou osobu fakticky k předložení listiny donutil.⁵⁹ Jinak je tomu v případě, kdy ediční povinnost zavazuje přímo účastníka řízení, potažmo protistranu, neboť jak vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013, pokud se nepodaří listiny opatřit ani postupem podle § 129 odst. 2 OSŘ: „...není negativním následkem porušení ediční povinnosti stranou, která nenese důkazní břemeno, obrácení důkazního břemene.“⁶⁰ Tedy pokud protistrana (strana, která nenese důkazní břemeno) nesplní ediční povinnost, může se tato skutečnost projevit při hodnocení důkazů v její neprospěch právě proto, že ediční povinnost nesplnila. K takovému obrácení důkazního břemene může docházet zejména v případě medicínskoprávních sporů, kdy na straně jedné stojí pacient, který tvrdí,

⁵⁸ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 849-850. WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 246.

⁵⁹ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 871.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013

že mu protiprávním jednáním poskytovatele zdravotních služeb vznikla újma, a který je v důkazní nouzi, a na straně druhé stojí poskytovatel zdravotních služeb, který porušil svou povinnost vést řádně zdravotnickou dokumentaci. V tomto nastíněném případě Ústavní soud opakovaně ve své rozhodovací praxi dovodil, např. v nálezu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 14/17, že opomene-li zde obecný soud zvážit důvody pro obrácení důkazního břemene, jedná se o porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. V medicínskoprávních sporech se tedy projevuje modifikace obecných pravidel rozložení důkazního břemene, která je v odůvodněných případech možná, neboť, jak vyplývá z odůvodnění výše citovaného nálezu Ústavního soudu: „...*striktní dodržování standardního rozložení důkazního břemene by v ojedinělých situacích vedlo k neudržitelnému zatížení strany, která je nese, protože ta objektivně nemá a nemůže mít k dispozici informace o skutečnostech důležitých pro rozhodnutí ve sporu.*“⁶¹

V souvislosti s výše uvedenými závěry Ústavního soudu považují za vhodné zmínit rovněž institut vysvětlovací povinnosti strany nezatížené důkazním břemenem, který ačkoliv není v občanském soudním řádu výslovně upraven, možnost jeho využití soudy ve své judikatuře obecně uznávají. Jedná se o speciální vysvětlovací povinnost účastníka řízení nezatíženého důkazním břemenem, který může bez obtíží podat určité informace, na rozdíl od oprávněné strany, která nemá objektivně žádnou reálnou možnost potřebné informace získat jiným způsobem. Pokud procesní strana nezatížená důkazním břemenem svým zaviněním nesplní vysvětlovací povinnost (odmítne, či podá nepravdivou výpověď), soud v rámci volného hodnocení důkazů tuto skutečnost hodnotí jako důkaz ve prospěch skutkového tvrzení druhé strany. V takovém případě nelze totiž rozumně předpokládat nic jiného než, že procesní strana nezatížená důkazním břemenem má vážné obavy, že by poskytnuté pravdivé vysvětlení výrazně prospělo procesnímu postavení druhé strany.⁶² Jedním z prvních nálezu Ústavního soudu dotýkajícím se vysvětlovací povinnosti strany nezatížené důkazním břemenem byl náleze ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07, v němž Ústavní soud konstatoval, že ačkoliv není povinností procesní strany poskytovat důkazní materiál proti sobě samotné, lze tento princip prolomit v případě tzv. vysvětlovací povinnosti strany nezatížené důkazním břemenem, na jejímž základě: „*procesní strana, nezatížená (subjektivním) břemenem důkazním a břemenem tvrzení, podrobně vysvětluje a objasňuje skutečnosti, o nichž má dostatečné informace, ačkoliv tyto skutečnosti by měl ve vlastním zájmu ve svých skutkových tvrzeních podrobně přednést její*

⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 14/17

⁶² MACUR, Josef. *Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení.* Právní rozhledy, 2000, roč. 8, č. 5, s. 200 - 202.

*odpůrce; ten však potřebnými informacemi nedisponuje a nemá ani reálnou možnost získat je jiným způsobem než na základě substancovaného přednesu druhé procesní strany.*⁶³

Občanský soudní řád rozlišuje mezi listinami soukromými a veřejnými. O veřejných listinách pojednává ustanovení § 134 OSŘ, které vymezuje veřejné listiny jako ty listiny, které vydaly soudy ČR či jiné orgány v mezích své pravomoci a listiny prohlášené za veřejné zvláštními právními předpisy. Jako příklad prvně zmíněných listin mohu uvést například rozsudky, usnesení, platební rozkazy a další soudní rozhodnutí a pro druhou skupinu jsou typickým příkladem např. notářské a exekutorské zápisy. Veřejnou listinu definuje rovněž občanský zákoník, a to jako listinu vydanou orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listinu, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon, to však neplatí, trpí-li takovými vadami, že se na ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla. Listiny, které nejsou výše uvedenými listinami jsou pak listinami soukromými, např. dopis, dlužní úpis, ale i smlouva sepsaná advokátem, směnka aj. Zákonodárce rozlišuje mezi těmito dvěma druhy listin z pochopitelného důvodu, neboť ačkoliv provedení důkazu soukromou či veřejnou listinou proběhne fakticky totožným způsobem, rozdíl nastane v okamžiku, kdy některý z účastníků řízení zpochybní pravost nebo věcnou správnost, tj. pravdivost, těchto listin. Zatímco u soukromé listiny může účastník řízení zpochybnit její pravost i pravdivost (tj. obsah listiny) bez dalšího, u listiny veřejné je tento procesní postup ztížený, neboť pravdivost veřejné listiny je presumována, a to až do okamžiku, kdy je prokázán opak. Hlavní rozdíl mezi soukromou a veřejnou listinou tedy spočívá v důkazní síle tohoto důkazního prostředku, kdy veřejné listiny si osobují „vyšší“ důkazní sílu, a proto je jejich výčet v OSŘ omezen.⁶⁴

Možnost využít notářské a exekutorské zápisy jako důkazní prostředky v civilním procesu je explicitně vyjádřena v ustanovení § 125 OSŘ. Detailní úpravu těchto důkazních prostředků OSŘ na rozdíl od ostatních zde uvedených neobsahuje, neboť notářský zápis je upraven v ustanoveních § 62 a následujících notářského řádu a exekutorský zápis je upraven v ustanoveních § 77 a následujících exekučního řádu. Notářské i exekutorské zápisy jsou, jak již bylo zmíněno výše, veřejnými listinami, čímž získává předkládající účastník určitou výhodu, neboť pravost a pravdivost se u těchto zápisů presumuje, dokud není prokázán opak. Exekutorský řád vyjmenovává demonstrativně případy, ve kterých může být exekutorský zápis vyhotoven. Notářské a exekutorské zápisy mohou sehrát relevantní roli při zajištění důkazů, pokud slouží jako zápis o skutkovém ději, jemuž byl notář nebo exekutor přítomen, nebo zápis

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.

⁶⁴ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 899.

o stavu věci, pokud tento stav notář nebo exekutor osvědčil. To se může týkat například splnění dluhu, stavu nemovitých věcí, bytů a nebytových prostor, pokud jimi lze prokázat nároky v řízení před soudem. Na rozdíl od exekutorských zápisů může notářský zápis obsahovat za splnění zákonem stanovených podmínek svolení k vykonatelnosti, což jej činí také exekučním titulem.⁶⁵

1.5.5 Ohledání

Ohledání je specifickým a prakticky nenahraditelným důkazním prostředkem, neboť soud při jeho realizaci přímo a bezprostředně vnímá zkoumaný předmět nebo místo svými smysly. A právě určitá osobní zkušenost soudce může činit tento důkazní prostředek důkazním prostředkem velmi silným, neboť soudce osobně si jistě mnohem názorněji vytvoří představu o zkoumaném předmětu (například plíseň v bytě), než by tomu tak bylo z fotografií či videozáznamu. Rozlišujeme ohledání předmětu, místa či osoby, avšak bezprostředně činí soud pouze ohledání předmětu či místa a ohledání osoby nechává vždy za úkol znalci v daném oboru. Ohledání předmětu, věci movité, probíhá v zásadě v jednacích síních při soudním jednání, avšak pokud nelze tento předmět k soudu dopravit, proběhne ohledání na místě, kde se tato věc nachází. Ohledání nemovitých věcí se vždy provádí na místě, kde se tato nemovitá věc nachází. S ohledáním předmětu je spojena tzv. ediční povinnost osoby, která má předmět u sebe a je tedy povinna jej k ohledání na výzvu soudu předložit. V případě nepředložení, může soud tuto povinnost vynutit uložením pořádkové pokuty, avšak pro účely provádění dokazování nelze věc v případě nepředložení odejmout.⁶⁶

Ohledání na místě může být organizačně a logisticky poměrně náročné. Soudce musí totiž opustit budovu soudu, která mu poskytuje sama o sobě určité zázemí k důstojnému jednání, tedy dalo by se říci, že klade na osobu soudce vyšší nároky, neboť ten musí zvládnout souzení v cizím prostředí, které je naopak mnohdy vlastní některému z účastníků, a i zde uchovat řádnost a důstojnost jednání. K ohledání na místě je nutné přizvat všechny účastníky a jejich zástupce, což vyplývá zejména z práva účastníků být přítomni při provádění důkazních prostředků a vyjádřit se k nim. Pokud by snad soud některého z účastníků opomněl, znamenalo

⁶⁵ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 834.
SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony, s.

⁶⁶ JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK. *Dokazování: úvahy o teorii a praxi*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 193-194.
WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 244-245.

by to, že řízení by bylo stíženo vadou, která by znamenala porušení práva na spravedlivý proces. Pokud jsou však účastníci řádně předvoláni, a přesto se k ohledání na místě nedostaví bez náležité omluvy a žádosti o odročení, je místní ohledání provedeno v souladu se zákonem bez jejich přítomnosti. O místním ohledání je nutné vyhotovit protokol, ostatně jako o provedení jakéhokoliv jiného důkazního prostředku. Protokol je sice možné vyhotovit přímo na místě, avšak ve většině případů neproveditelné. K zaznamenání průběhu ohledání na místě je možné pro účely protokolace využít diktafon nebo o celém průběhu vytvořit videozáznam. I zde je třeba zdůraznit, že jediným donucovacím prostředkem soudu je ukládání pořádkových pokut. Pokud tedy nastane situace, že jeden z účastníků odmítá vpustit např. do bytu, kde má dojít k ohledání místa, druhého účastníka a druhý účastník nesouhlasí s tím, aby bylo ohledání provedeno bez jeho účasti, pak nelze tento důkazní prostředek provést. Dochází-li při ohledání na místě k hrubému rušení pořádku ze strany jakékoliv osoby (i účastníka), může soud takovou osobu vykázat z místa ohledání.⁶⁷

1.5.6 Výslech účastníků řízení

Účastnický výslech můžeme ve sporném civilním procesu označit jako podpůrný důkazní prostředek, neboť zde může být výslech účastníka řízení nařízen pouze za předpokladu tzv. důkazní nouze, tedy pokud nelze účastníkem tvrzené skutečnosti prokázat jinak, a za současného souhlasu účastníka řízení, který má být vyslechnut. Z uvedeného vyplývá, že výslech účastníka řízení je v tomto druhu civilního procesu důkazním prostředkem výjimečným, neboť v zásadě každou skutečnost lze prokázat jiným způsobem než výslechem účastníka. Pokud by souhlas k účastnickému výslechu nebyl dán, nelze ve sporném civilním procesu důkaz výslechem účastníka provést. To může mít nepříznivé následky především pro toho účastníka, který s výslechem nesouhlasil, neboť ten v důsledku důkazní nouze neunese důkazní břemeno, což může mít za následek neúspěch ve věci. Technika výslechu účastníka k důkazu je stejná jako u výslechu svědka, který byl popsán výše, avšak zde je třeba zdůraznit, že případné uvedení nepravdivých informací zde není na rozdíl od svědecké výpovědi spojeno s trestněprávními následky.⁶⁸

V nesporném civilním řízení je však situace značně odlišná, neboť zde nejen, že může být výslech nařízen vždy, pokud je to potřebné k zjištění skutkového stavu, ale rovněž

⁶⁷ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 873-875.

⁶⁸ REMEŠ, Jiří. *Praktický úvod do civilního řízení sporného*. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe, s.249-250. JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 876-878.

se v takovém případě nevyžaduje souhlas účastníka s výsledkem. Zvláštní právní úprava je dána zejména skutečností, že v nesporném řízení se uplatňuje zásada vyšetřovací, pod jejímž vlivem soud zjišťuje skutkový stav věci všemi možnými prostředky bez ohledu na aktivitu účastníků řízení tzv. ex offio (z úřední povinnosti). Výjimkou jsou tzv. zvláštní nenávrhová řízení, která ačkoliv jsou upravena v zákoně o zvláštních řízeních soudních, nejsou ovládána vyšetřovací zásadou, nýbrž zásadou kvaziprojednací, což má za následek neuplatnění citovaného ustanovení § 21 ZŘS a dalších, jejichž aplikaci vylučuje zvláštní úprava obsažená pro jednotlivé typy řízení. Jedná se o řízení o úschově, o umoření listin, ve věcech kapitálového trhu, o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže, o nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin, o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva, řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců, voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti, řízení o soudním prodeji zástavy a řízení ve věcech statusových manželských a partnerských, tj. o povolení uzavřít manželství, o určení, zda tu manželství je či není, a o neplatnost manželství či partnerství a řízení o rozvod manželství a zrušení partnerství.⁶⁹

1.6 Průběh dokazování

Důkazní řízení se rozpadá do 4 základních fází, kterými jsou navrhování, obstarávání, provádění a hodnocení důkazů, resp. terminologicky správně důkazních prostředků.

1.6.1 Navrhování důkazů

Fáze navrhování důkazních prostředků do značné míry stojí na aktivitě účastníků řízení, neboť jsou to právě oni, kdo mají povinnost k prokázání svých tvrzení označit důkazní prostředky. Povinnost důkazní mají účastníci řízení nezávisle na skutečnosti, zda se jedná o řízení sporné či nesporné, avšak nutno zdůraznit, že v případě řízení nesporného soud v zásadě není těmito návrhy vázán, či omezen, neboť je to právě soud, který nese odpovědnost za zjištění skutkového stavu věci, na jehož základě lze vydat rozhodnutí, a právě on musí onu věc náležitě vyšetřit. Naproti tomu v řízení sporném, které je ovládáno zásadou projednací, leží na účastnících řízení nejen povinnost tvrzení a povinnost důkazní, ale současně nesou obě strany tomu odpovídající břemena, tj. břemeno tvrzení a břemeno důkazní. Soud je tedy

⁶⁹ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. Komentátor, s. 57-58.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha III. Zvláštní řízení soudní; podle stavu k 1.3.2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 89-91.

ve sporném civilním procesu návrhy účastníků řízení v zásadě vázán a provést jiné důkazní prostředky lze pouze za předpokladu, že jejich provedení je třeba ke zjištění skutkového stavu a tyto důkazní prostředky současně vyplývají ze soudního spisu, tedy byly v průběhu řízení některým z účastníků alespoň zmíněny, ačkoliv ne navrženy k důkazu. Vzhledem ke skutečnosti, že účastník řízení si nemusí být plně vědom, co přesně výše nastíněné povinnosti ve smyslu ustanovení § 120 OSŘ obnáší, je soud zatížen poučovací povinností ve smyslu ustanovení § 118a OSŘ, která soudu ukládá povinnost poučit účastníka řízení o tom, která tvrzení, případně návrhy důkazů má doplnit. Navrhování důkazních prostředků mohou účastníci sporného řízení činit zásadně do skončení přípravného jednání, a není-li přípravné jednání, pak do skončení prvního jednání ve věci, o čemž musí být účastníci náležitě poučeni ještě před skončením tohoto jednání.⁷⁰

1.6.2 Obstarávání důkazů

Obstarávání důkazů je především záležitostí soudu, který je k tomu také patřičně vybaven, neboť předvolání svědků (§ 126 odst. 1 OSŘ), ustanovení znalce (§ 127 odst. 1 OSŘ), opatření listin (§129 odst. 2 OSŘ), či opatření předmětů k ohledání (§ 130 odst. 1 OSŘ) provede soud tak, aby bylo možné tyto důkazní prostředky při jednání provést. To však neznamena, že by účastníci řízení byli v této fázi důkazního řízení zbaveni jakékoli iniciativy. Účastníci řízení, ale i jiné osoby mají tzv. ediční povinnost, tedy povinnost předložit listinu k důkazu, pokud mají tuto listinu u sebe, či předmět, který má být v rámci důkazního řízení ohledán. V případě, že by nebyla ediční povinnost osoby splněna, soud může k jejímu vynucení uložit pořádkovou pokutu až do výše 50 000 Kč. Tímto se však v této fázi důkazního řízení aktivita účastníka řízení nevyčerpává, neboť ten může ze své iniciativy předložit soudu rovněž tzv. soukromý znalecký posudek, který si nechal z vlastní iniciativy vypracovat. Takový znalecký posudek, který současně splňuje všechny zákonem stanovené náležitosti bude proveden jako na znalecký posudek vyžádaný soudem.⁷¹

1.6.3 Provádění důkazů

Provádění důkazních prostředků náleží výhradně soudu, který provádí dokazování v souladu se zásadou přímosti (bezprostřednosti) při jednání, a to za přítomnosti účastníků

⁷⁰ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 810-813.

⁷¹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 247-248.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 863.

řízení, kteří mají právo vyjádřit se ke všem důkazům, které byly provedeny, jakož i k samotným návrhům na důkazní prostředky. Výlučně soud rozhoduje, které konkrétní účastníky navržené důkazní prostředky budou provedeny, avšak rozhodne-li se, že některý z navržených důkazních prostředků neprovede, neboť skutečnost již byla prokázána např. jiným důkazem, musí se s tímto v odůvodnění svého rozhodnutí přesvědčivě vypořádat. Soud tedy není povinen provést všechny účastníky navržené důkazní prostředky, ale jen ty, které považuje z hlediska utváření podkladů pro rozhodnutí za relevantní. Způsob, kterým jsou jednotlivé důkazní prostředky prováděny je předepsán v dotčených ustanoveních OSŘ, avšak s ohledem na skutečnost, že výčet důkazních prostředků je demonstrativní, tam, kde není způsob provedení důkazu předepsán, určí jej soud s přihlédnutím k povaze důkazního prostředku. Například fotografie předložená k důkazu může být provedena předložením a jejím shlednutím. Pokud je třeba provést důkazní prostředek mimo prostory soudu, jako je tomu například při ohledání na místě, pak musí soud účastníky řízení a všechny osoby, jejich přítomnost je zapotřebí, vyzoomět o jeho konání a umožnit jim jejich účast. Tím je realizováno právo účastníků řízení být přítomen provedení důkazu a zároveň právo se k provedenému důkazu vyjádřit, ať už na místě, či později k vyhotovenému protokolu. Ve výjimečných případech může být k provedení důkazu pověřen dožádaný soud. Dokazování je v tomto případě rovnocenné jako by jej prováděl soud procesní, a proto i zde mají účastníci řízení právo být přítomni a k provedenému důkazu se vyjádřit.⁷²

Zvláštní režim poskytuje zákon informacím, které podléhají zákonem uznané povinnosti mlčenlivosti, která má být při dokazování šetřena tím způsobem, že výslech týkající se těchto informací lze provést jen tehdy, zprostil-li vyslýchané povinnosti mlčenlivosti příslušný orgán nebo ten, v jehož zájmu má povinnost mlčenlivosti. Často se může soudce setkat v rámci soudního řízení s mlčenlivostí státních a obecních zaměstnanců, bankovní mlčenlivostí, mlčenlivostí policejní, advokátskou, zdravotnickou, mlčenlivostí správce daně či daňového poradce aj. Má-li být proveden výslech osoby, která byla zproštěna mlčenlivosti, je to důvodem pro provedení při jednání s vyloučením veřejnosti.⁷³

⁷² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 248.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 822-823.

⁷³ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 830-832.

1.6.4 Hodnocení důkazů

Soud hodnotí důkazy podle své úvahy, a to nejen každý jednotlivě, ale rovněž všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti. A přitom při této sofistikované činnosti pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo a co uvedli samotní účastníci řízení. Poslední fáze důkazního řízení je ovládána zásadou volného hodnocení důkazů, která dává soudci při hodnocení důkazů značnou volnost, ale rovněž klade na soudce, jeho odbornost a schopnost analytického, či logického myšlení velmi vysoké nároky. Přesto však postup soudce při hodnocení důkazů nemůže být svévolný a soudce musí všechny své úvahy při tvorbě rozhodnutí srozumitelně a logicky „obhájit“ ve svém odůvodnění včetně těch, které se týkají skutečnosti, že soud některý z navržených důkazních prostředků neprovedl. V opačném případě by se jednalo o rozhodnutí vadné pro jeho nepřezkoumatelnost.

Soud v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů hodnotí u každého z jednotlivých důkazních prostředků jejich pravdivost, tedy věrohodnost. Pokud například vyslýchá svědka, má možnost pozorovat jejich chování při výslechu, zda odpovídají pohotově, či zda po odpovědi pátrají a odpovídají rozpačitě a nepřesvědčivě. Kritériem posouzení věrohodnosti svědka může být jeho vztah k účastníkům řízení, ačkoli blízký vztah mezi svědkem a účastníkem sám o sobě nemůže vést k závěru o nevěrohodnosti svědka. Posouzení věrohodnosti svědka či pravosti listiny vede k přisouzení tzv. formální důkazní síly daného důkazního prostředku. Jakmile soud vyhodnotí pravdivost důkazního prostředku, zabývá se otázkou, jaký význam má důkazní prostředek z hlediska zjištění rozhodných skutečností, tedy zda z důkazního prostředku vyplývá určitá rozhodná skutečnost, nebo nikoliv. Tuto stránku důkazu nazýváme materiální důkazní silou.⁷⁴

⁷⁴ SVOBODA, Karel. Občanský soudní řád: komentář. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony, s. 644 – 645.

2. Vybrané otázky procesního dokazování v judikatuře

2.1 Některé ze zásad civilního procesu v judikatuře

2.1.1 Zásada dispoziční

Aplikace dispozičního principu, je typická, jak již bylo uvedeno v teoretické části této práce, pro sporné civilní řízení. Ústavní soud se vyjádřil k použití dispoziční zásady, a tím i k samotné povaze sporného civilního procesu v nálezu ze dne 6. 6. 1996, sp. zn. IV. ÚS 286/95 takto: *„Občanské soudní řízení je ovládáno zásadou dispoziční. Platí tedy, že soud je vázán žalobou. Proto soud nemůže žalobci přiznat více než požadoval v žalobním petitu a žalovanému nemůže uložit jinou než žalobcem navrhou povinnost. Opačný postup by byl v rozporu s ústavními principy činnosti soudu.“*

Shodě se Ústavní soud vyjádřil v souvislosti s vázaností civilního soudu žalobním petitem v nálezu ze dne 5. 5. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2780/08, v němž stanoví, že není možné, aby soud přiznal žalobci více, než tento žalobce požadoval v žalobním petitu a současně není možné uložit žalovanému jinou povinnost, než žalobce v petitu navrhl. Uvedené platí i pro případ, kdy vedlejší účastník zformuloval žalobní petit a soud následně rozhodl v rozsahu, který vedlejším účastníkem zformulovaný petit přesáhl. V projednávaném případě se vedlejší účastník žalobou u Okresního soudu domáhal zaplacení částky (kupní ceny) ve výši 17 350 Kč a smluvní pokuty ve výši 3 490 Kč oproti jeho povinnosti vydat žalovanému dvě vakuové matrace. Ačkoliv soud shledal kupní smlouvu platnou, kupní cena nebyla dle soudu splatná, neboť vedlejší účastník nesplnil svou základní povinnost vyplývající z kupní smlouvy, a to dodat předmět koupě, na jejíž základě se kupní cena teprve splatnou stát měla. K odvolání vedlejšího účastníka vydal odvolací soud rozhodnutí, kterým uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci částku 17 350 Kč do 3 dnů od právní moci rozhodnutí a uložil povinnost k náhradě nákladů řízení. Ústavní soud v této souvislosti vyslovil, že ačkoliv odvolací soud formálně rozhodl o polovině žalobního petitu, materiálně pak ale vedlejšímu účastníkovi přisoudil více, než čeho se domáhal, a to tím, že vedlejšího účastníka „osvobodil“ od povinnosti, která byla nerozlučně spjata s povinností žalovaného (stěžovatele). Tím odvolací soud porušil jednu ze základních zásad civilního procesu, tedy zásadu dispoziční. S ohledem na tuto skutečnost Ústavní soud uzavřel, že bylo porušeno právo žalovaného (zde stěžovatele) na spravedlivý proces, neboť odvolací soud rozhodl jinak, než jak bylo formulováno v žalobním petitu a tím výrazně zhoršil právní postavení žalovaného (stěžovatele). Na toto porušení

dispoziční zásady lze dle Ústavního soudu nahlížet jako porušení práva na spravedlivý proces, jak vyslovil Ústavní soud v nálezu ze dne 11. 12. 1997, sp. zn. IV. ÚS 218/95, a rovněž práva na rovnost účastníků řízení ve smyslu čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, neboť žalovaný činí procesní úkony v řízení, jehož předmět je zásadně vymezen právě petitum žaloby. Dojde-li k nepřípustné modifikaci předmětu řízení ze strany soudu, soud jím žalovanému v podstatě vezme možnost uplatnění relevantních námitek obdobně jako u tzv. překvapivých rozhodnutí.

Nejvyšší soud se vyjádřil ohledně důsledného dodržování zásady dispoziční v civilním procesu ve shodě s Ústavním soudem v mnoha rozhodnutích např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2023, sp. zn. 27 Cdo 703/2023 a dále Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2142/2022-II., který dále konkretizuje povinnost soudu dbát na obsah žalobního petitu formulovaného žalobcem takto: *„překročit žalobu a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se žalobce domáhal, může jen tehdy, jestliže řízení bylo možné zahájit i bez návrhu nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky. Je-li žalobní petit přesný, určitý a srozumitelný, soud neporuší § 155 odst. 1 OSŘ ani jiné zákonné ustanovení, jestliže použitím jiných slov vyjádří ve výroku rozhodnutí stejná práva a povinnosti, kterých se žalobce domáhal.“*

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Nález Ústavního soudu ze dne 6. 6. 1996, sp. zn. IV. ÚS 286/95
- Nález Ústavního soudu ze dne 5. 5. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2780/08
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 12. 1997, sp. zn. IV. ÚS 218/95
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2023, sp. zn. 27 Cdo 703/2023
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2142/2022-II.

Zásada dispoziční je jednou z odvětvových zásad civilního procesu, která se uplatní především v rámci sporného řízení. Jejím protikladem je pak zásada oficiality uplatňující se v řízení nesporném. Relevantnost zásady dispoziční zásady a nutnost jejího důsledného dodržování je patrná nejen z doktrinálního výkladu, ale rovněž z výše citovaných rozhodnutí, které zdůrazňují její význam, a to zejména proto, aby nedocházelo k porušení ústavního principu práva na spravedlivý proces.

2.1.2 Zásada přímosti

K zásadě přímosti (bezprostřednosti) se vyjádřil Nejvyšší soud v mnoha rozhodnutích své rozhodovací praxe. Jako příklad uvedu jedno z novějších rozhodnutí Nejvyššího soudu,

tedy rozsudek ze dne 13. 7. 2021, sp. zn. 21 Cdo 678/2021, v němž Nejvyšší soud konstatoval, že zásada přímosti v objektivním smyslu má v procesu dokazování za cíl, aby sporné skutečnosti byly zjištěny co nejvíce bezprostředně. To znamená, že soud použije především takové důkazní prostředky, které jsou přímým pramenem poznání zjišťované (dokazované) skutečnosti. Pokud má soud k dispozici důkazní prostředek, který poskytuje informace o zjišťované skutečnosti přímo, soud by měl takový důkaz provést a nespoléhat se na důkaz, který podává o skutečnosti informace pouze nepřímo (zprostředkovaně). K tomu Nejvyšší soud dále uvedl, že soud tedy nebude vyslýchat svědky ohledně skutečností, které může zjistit ohledáním nebo přečtením listiny v minulosti shlednutou svědkem, anebo pokud soud může vyslechnout svědka, který určitou skutečnost sám viděl nebo slyšel, pak nebude vyslýchat svědka, který o ní ví pouze z doslechu. Nejvyšší soud již v mnoha rozhodnutích zdůraznil význam základních zásad civilního procesu obecně a uvedl, že zásadu přímosti je třeba mít při dokazování na paměti i v případě, že spornou skutečnost je možné zjistit z videozáznamu, jehož promítnutí považujeme za specifický případ ohledání. V projednávaném případě soud vyslechl svědka, který vypověděl o skutečnostech, které vnímal při zhlédnutí on sám, aniž by provedl samotný důkaz zhlédnutím videozáznamu, který účastník řízení navrhol. K tomu Nejvyšší soud uvedl, že důkaz promítnutím videozáznamu, který navrhl účastník řízení, nelze považovat za nadbytečný jen proto, že k obsahu videozáznamu byl vyslechnut svědek, který videozáznam zhlédl. Nejvyšší soud zde uzavřel že soud v tomto případě nepostupoval v souladu se zásadou přímosti, tedy na postupoval nesprávně.

K zásadě bezprostřednosti se Nejvyšší soud vyjádřil rovněž v rozsudku ze dne 27. 9. 2023, sp. zn. 29 Cdo 3197/2022, ve kterém zkonstatoval že zásada bezprostřednosti není naplněná ani tehdy, pokud soud se na místo výpovědi svědka nebo výpovědi účastníka řízení o skutečnosti, které viděl, slyšel nebo jinak bezprostředně vnímal svými smysly, spokojí s písemným (čestným) prohlášením této osoby, ve kterém popíše, co viděla, slyšela nebo jinak bezprostředně vnímala svými smysly. Nejvyšší soud zdůraznil, že soud sice může vzít takovou listinu jako plnohodnotný důkaz o určité skutečnosti, avšak pouze za předpokladu, že výslech osoby, která prohlášení pořídila, není možný, a to například z důvodu, že se jedná o osobu neznámého pobytu nebo o osobu která v mezidobí zemřela, anebo tehdy, pokud sporné strany přímo na základě tohoto prohlášení v něm popsané skutečnosti považují za zjištěné (tedy mezi nimi dále nesporné). K tomu Nejvyšší soud uvedl, že pokud nepůjde o tyto nebo obdobné situace, pak lze v postupu soudu, kdy se spokojí s písemným prohlášením určité osoby o dokazované skutečnosti namísto, aby provedl její výslech, spatřovat porušení zásady přímosti

(bezprostřednosti), tedy řízení je zatíženo vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2021, sp. zn. 21 Cdo 678/2021
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2023, sp. zn. 29 Cdo 3197/2022

Ačkoliv princip přímosti není ve smyslu Evropské úmluvy o lidských právech a svobodách chápán jako součást práv tvořících právo na spravedlivý proces, jedná se o stěžejní zásadu uplatňující se v rámci procesního dokazování a její význam je v rozhodovací praxi zejména Nejvyššího soudu opakovaně proklamován.

2.1.3 Zásada koncentrace řízení

Jedním ze stěžejních rozhodnutí Nejvyššího soudu, které se zabývá rozsahem koncentrace v občanském soudním řízení je rozsudek ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010, v němž Nejvyšší soud konstatoval, že jakmile nastanou účinky koncentrace řízení, nemohou účastníci uvádět jen takové rozhodné skutečnosti o věci samé, ohledně nichž mají povinnost tvrzení a nemohou označovat jen takové důkazy, jimiž plní svou důkazní povinnost (v opačném případě k nim soud nepřihlíží, tedy postupuje stejně, jako by vůbec nebyly učiněny.) Účinky koncentrace řízení nebrání účastníkům popírat správnost tvrzení protistrany o skutečnostech, které jsou významné pro rozhodnutí ve věci samé nebo se vyjadřovat k důkazům označeným druhou stranou sporu. Dále Nejvyšší soud uvedl, že od povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní je třeba důsledně odlišovat projev účastníka řízení, kterým vyjadřuje svůj žalobní požadavek nebo stanovisko k němu, uplatňuje procesní námitky, shrnuje své návrhy učiněné v průběhu řízení, vyjadřuje se k dokazování a ke skutkové a právní stránce věci, anebo sděluje svůj názor, jak má být soudem rozhodnuto, neboť k těmto soud přihlíží vždy bez ohledu na účinky koncentrace řízení. Z hlediska účinku koncentrace řízení Nejvyšší soud zdůraznil, že koncentrace řízení nenastává, pokud účastníci nebyli o ní a o jejich účincích poučeni jak v předvolání k přípravnému jednání, jednání nebo dalšímu jednání, tak i před skončením přípravného jednání, jednání nebo dalšího jednání, má-li v této době koncentrace řízení nastat. Nejvyšší soud zde zdůrazňuje poučovací povinnost soudu o procesních právech a povinnostech účastníků řízení, a zejména pak o předpokladech, za níž nastává koncentrace řízení a uzavřel, že poučení o koncentraci řízení a o jejich účincích musí účastníci řízení dostat jak předem v předvolání, tak při samotném úkonu (při přípravném jednání, jednání nebo dalším jednání), jehož skončením koncentrace řízení nastane, neboť je

nezbytné, aby věděli, kdy bude řízení zkoncentrováno, aby tomu mohli přizpůsobit svůj procesní postup. K tomu Nejvyšší soud uzavřel, že koncentrace řízení nenastává, pokud účastníci řízení nebyly o koncentraci řízení a jejich účincích poučeni jednak v předvolání k přípravnému jednání, jednání nebo dalšímu jednání, jednak před skončením přípravného jednání, jednání nebo dalšího jednání, má-li v této době nastat koncentrace řízení, jak bylo uvedeno výše. Nejvyšší soud se v tomto rozsudku také vyjádřil k pojetí prvního jednání, jehož skončením nastává koncentrace řízení, a to tak, že první jednání v souvislosti s koncentrací řízení nemá pouze prvek časový, ale s ohledem na jeho smysl a účel také prvek obsahový. Proto první jednání lze pokládat ve smyslu § 118b odstavce 1 věty druhé OSŘ za skočené jen tehdy, pokud při něm byly provedeny alespoň všechny úkony uvedené v paragrafu 118 odstavci 1 a 2 OSŘ.

Závěry výše uvedeného rozhodnutí zopakoval Nejvyšší soud také v usnesení ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 833/2019 a dále uvedl, že pokud byli účastníci řízení při jednání poučeni o prodloužení koncentrační lhůty do skončení příštího jednání ve věci, a to usnesením vyhlášeným před skončením jednání, pak při skončení následujícího jednání došlo ke koncentraci za předpokladu, že u tohoto následného jednání byli účastníci poučeni o nastoupení účinků koncentrace řízení.

K dodržení koncentrační lhůty se vyjádřil Nejvyšší soud rovněž v rozsudku ze dne 9. 2. 2017, sp. zn. 33 Cdo 2159/2016, ve kterém shrnul, že koncentrace řízení znamená, že pro splnění povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti je určen přesný úsek řízení, tedy účastníci řízení nemohou rozhodné skutečnosti tvrdit a na podporu jejich tvrzení navrhnout důkazy kdykoliv v průběhu řízení před soudem prvního stupně, ale jen do skončení zákonem stanovené, případně soudem dodatečně prodloužené lhůty. K později uvedeném skutečnosti soud přihlédne pouze za předpokladu splnění podmínek uvedených v § 118b odstavce 1 větě třetí OSŘ (tj. má-li být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, nebo je účastník nemohl bez své viny uvést, nebo pokud soud vyzval k doplnění rozhodujících skutečností). V projednávaném případě účastník řízení navrhl k prokázání svých tvrzení jako důkazní prostředek listinu, kterou však předložil soudu až po uplynutí lhůty, která mu byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhu na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. K tomu Nejvyšší soud uzavřel, že pokud účastník řízení řádně listinný důkaz k prokázání svého tvrzení ve lhůtě uvedené v paragrafu 118b odstavec 1 OSŘ označí, lze tento důkaz provést i v případě, že listina sama byla předložena soudu až po uplynutí této lhůty.

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.6.2019, sp. zn. 23 Cdo 833/2019
- Rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2017, sp. zn. 33 Cdo 2159/2016

Koncentrace řízení představuje procesní institut, který je významný z hlediska procesního práva především tím, že zásadním způsobem přispívá k naplnění zásady rychlosti řízení a obraně před neodůvodněnými průtahy v řízení. Předpoklady a účinky koncentrace řízení Nejvyšší soud definoval opakovaně v rámci své rozhodovací praxe a též se vyjádřil k poučovací povinnosti soudu a nutnosti jejího důsledného dodržování, aby byl smysl a účel tohoto procesního institutu naplněn.

2.2 Procesní povinnosti účastníků a tomu odpovídající břemena

V souvislosti s těmito dvěma základními procesními povinnostmi účastníků civilního procesu byla vydána řada rozhodnutí, která tyto povinnosti a následky jejich nedodržení dále konkretizují. Jedním z těchto rozhodnutí je již starší, avšak v této otázce zásadní rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 1998, sp. Zn. 26 Cdo 732/98, v němž Nejvyšší soud nejprve vyslovil, že povinnost tvrzení a na ni navazující povinnost důkazní jsou povinnostmi účastníků občanského soudního řízení a nesplnění těchto povinností má za následek vynesení rozhodnutí, které je pro daného účastníka (který tuto povinnost nesplnil) nepříznivé. Následně pak Nejvyšší soud poukázal na skutečnost, že obě výše uvedené povinnosti účastníků řízení jsou povinnostmi procesními, tedy soud je dle § 5 OSŘ povinen, je-li to potřebné, poskytnout o těchto povinnostech účastníku řízení poučení. Neposkytnutí poučení ze strany soudu je vadou řízení, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a dovolací soud přihlédne k takové vadě i přesto, že nebyla v dovolání dovolatelem uplatněna.

K poučovací povinnosti soudu se Nejvyšší soud vyjádřil i v navazujících rozhodnutích jako například v rozsudku ze dne 28. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 762/2001, v němž uvedl, že: „*Povinnost důkazní uložená účastníkům řízení je povinností procesní. O této povinnosti a o z ní vyplývajícím důkazním břemenu je proto soud účastníky povinen poučit (§ 5 OSŘ) a poučovací povinnost v tomto směru má i odvolací soud (srov. § 211 OSŘ).*“

K poučovací povinnosti soudu ohledně nesplnění povinnosti tvrzení a důkazní ze strany účastníka řízení (dle § 118a odst. 1 a 3 OSŘ) se vyjádřil Nejvyšší soud také v usnesení ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 22 Cdo 2114/2017, které hovoří o skutečnosti, že výše citované poučení soudu nutně neznamená, že soud by byl povinen vždy rozhodnout o neunesení břemene tvrzení

nebo důkazního břemene. Avšak takový postup je nezbytný, aby soud tímto způsobem případně rozhodnout mohl. Potřebná tvrzení a důkazy, které mohou být výsledkem poučení podle § 118a odst. 1, 3 OSŘ, mohou vyjít v průběhu řízení najevo i jiným způsobem než z přednesu či procesního návrhu účastníka řízení, kterému bylo takové poučení adresováno. Zda soud skutečně rozhodne o neunesení povinnosti tvrzení nebo důkazního břemene, záleží na poměrech individuální věci a volném hodnocení důkazů.

Na podporu citovaného usnesení lze zmínit i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1460/2019, ve kterém Nejvyšší soud znovu zdůraznil, že pokud prvostupňový soud založí své rozhodnutí na závěru, že účastník v rámci řízení neunesl důkazní břemeno, je nutné, aby byl tento účastník předtím bezvýsledně soudem poučen podle § 118a odst. 3 OSŘ. Poučení účastníka řízení soudem přitom musí zahrnovat i informaci o procesních následcích, které účastníka řízení stihnou za předpokladu, že své procesní povinnosti nesplní. Soud tedy nejen, že musí účastníka řízení poučit o jeho procesních povinnostech a o tom, jakým způsobem tyto povinnosti splnit, ale také o tom, jaké následky účastníku řízení za předpokladu nesplnění těchto povinností i přes poučení soudu plynou. Poučení soudu, které neobsahuje tyto informace, je poučením neúplným, tedy nedostatečným. Pokud byl účastník řízení poučen soudem nedostatečně, pak je třeba přistupovat k této situaci, jako by poučení nebylo dáno ze strany soudu vůbec, nelze rozhodnout v neprospěch účastníka řízení z důvodu neunesení důkazního břemene. Soud poskytne účastníkům poučení podle § 118a OSŘ o povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní jen tehdy, jestliže účastníky uvedená tvrzení a navržené (případně i nenavržené, ale provedené) důkazy nepostačují k tomu, aby byl objasněn skutkový stav věci. Pro úplnost zde Nejvyšší soud dodává, že poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 až 3 o.s.ř. slouží tomu, aby účastníci tvrdili rozhodné skutečnosti (splnili povinnost tvrzení) a aby označili důkazy způsobilé tato tvrzení prokázat (splnili povinnost důkazní). Účelem této poučovací povinnosti je zabránit, aby se účastník dozvěděl až z rozhodnutí pro něho nepříznivého, tedy překvapivě, že podle hodnocení soudu neunesl břemeno tvrzení či důkazní břemeno, a aby měl příležitost doplnit chybějící tvrzení či navrhnout další důkazy. Jestliže však žaloba byla zamítnuta (nebo obrana proti ní neobstála) nikoli proto, že by účastníci neunesli důkazní břemeno, ale na základě zjištěného skutkového stavu, nebyl důvod pro postup soudu podle ustanovení § 118a o.s.ř. Postup podle tohoto ustanovení přichází v úvahu jen tehdy, jestliže účastníky uvedená tvrzení a navržené (případně i nenavržené, ale provedené) důkazy nepostačují k tomu, aby byl objasněn skutkový stav věci (srov. např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 121/2003, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2335/2005).

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 1998, sp. Zn. 26 Cdo 732/98
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2002, sp. zn. 21 Cdo 762/2001
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.6.2017, sp. zn. 22 Cdo 2114/2017
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1460/2019
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 121/2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2335/2005

Z uvedeného vyplývá, že procesní povinnosti (zde povinnost tvrzení a důkazní) zavazují nejen účastníky řízení, kteří se musí v souvislosti s aplikací zásady projednací aktivně brát o svá práva, ale rovněž zavazuje soud, který je v případě, že tyto povinnosti nejsou řádně ze strany účastníka splněny, povinen tohoto účastníka řízení vhodným způsobem poučit, a tím zamezit případnému vydání vadného rozhodnutí.

2.3 Judikatura týkající se důkazních prostředků

Použití důkazních prostředků, které se dotýkají osobnosti člověka, je v soudí praxi stále aktuálním tématem, a to zejména s ohledem na ochranu osobnosti zakotvenou v § 86 až § 90 občanského zákoníku a judikatura v této oblasti je velice rozsáhlá. Níže se zaměříme na některá rozhodnutí, která tuto oblast ovlivnila.

2.3.1 Zvukový záznam jako důkaz v občanském soudním řízení

Jedním z hojně diskutovaných témat je v tomto smyslu použití zvukového záznamu jako důkazního prostředku v občanském soudním řízení a nutno zdůraznit, že pohled na tuto problematiku se v průběhu let poměrně zásadním způsobem měnil. Zatímco před účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, bylo použití záznamů osobní povahy bez souhlasu dotčené osoby, která je na tomto záznamu zachycena, pro účely dokazování nepřijatelné právě z důvodu ochrany soukromí a osobnosti dotčeného člověka, Nejvyšší soud dne 11. 5. 2005 vydal pod sp. zn. 30 Cdo 64/2004 průlomové rozhodnutí, které dalo základ k přístupu obrácenému, a na které další (novější) rozhodnutí soudů navazují.

V rozsudku ze dne 11. 5. 2005 vydaného pod sp. zn. 30 Cdo 64/2004 Nejvyšší soud judikoval, že zvukový záznam, který zachycuje projevy, k nimž dochází při výkonu povolání, při obchodní či veřejné činnosti, zpravidla nelze považovat za zaznamenání projevu osobní povahy, což znamená, že důkaz takovým záznamem pořízený není v občanském soudním řízení nepřijatelný. Tímto rozhodnutím Nejvyšší soud připustil, že ačkoliv je záznam pořízený

bez souhlasu (a vědomí) dotčené osoby, lze ho následně použít jako důkazní prostředek v občanském soudním řízení, pokud se zaznamenaný projev týká výkonu povolání, obchodní či veřejné činnosti, neboť ty nelze v této souvislosti považovat za projevy osobní povahy. Příkladem takového projevu je jednání společníků obchodní společnosti o problémech dané společnosti, jak tomu bylo v této věci.

Na tento rozsudek později navazuje Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 9. 12. 2014 vydaném pod sp. zn. II. ÚS 1774/14, v němž řešil otázku přípustnosti důkazního prostředku zvukovým záznamem v pracovněprávním sporu a došel k následujícím závěrům. Pracovněprávní spory jsou specifické, neboť je zde třeba při posuzování přípustnosti důkazních prostředků mít na paměti ústavněprávní princip ochrany slabší strany, tj. zaměstnance, díky němuž nelze odmítnout důkaz záznamem rozhovoru předkládaný zaměstnancem pouze s odkazem na skutečnost, že se jedná o projev osobní povahy hovořících osob, které nedali k pořízení záznamu souhlas. V případě pracovněprávních sporů, kde má být zajištěna ochrana zaměstnanci jako slabší straně, je třeba poměřovat chráněná práva a oprávněné zájmy, která jsou ve střetu a individuálně vyhodnotit všechny okolnosti daného případu, neboť posouzení, do jaké míry je konkrétní zájem v určité situaci převažující, je třeba vždy ponechat obecnému soudu. V projednávaném případě obsahovala nahrávka pouze projevy týkající se výkonu povolání, nikoliv projevy osobní povahy, avšak dle Ústavního soudu, i kdyby nahrávka obsahovala i projevy osobní povahy, zásah do práv hovořící osoby by byl ospravedlnitelný s ohledem na zájem na ochraně slabší strany, které hrozí závažná újma v podobě ztráty zaměstnání. Vzhledem ke skutečnosti, že zaměstnanec v projednávaném případě neměl žádný jiný přímý důkaz, kterým by prokázal skutečný důvod výpovědi z pracovního poměru, záznam představoval významný (a pravděpodobně i jediný) způsob, jak zjistit skutkový stav věci. Z uvedených důvodů Ústavní soud dospěl k závěru, že: *„Použitelnost záznamu rozhovoru pořízeného soukromou osobou bez vědomí nahrávané osoby jako důkazu v příslušném řízení je závislá na poměrování chráněných práv a zájmů, které se v této soukromé sféře střetávají. Zásah do práva na soukromí osoby, jejíž mluvený projev je zaznamenán, je ospravedlnitelný zájmem na ochraně slabší strany právního vztahu, jíž hrozí závažná újma (včetně např. ztráty zaměstnání). Opatření jediného nebo klíčového důkazu touto cestou je analogické k jednání za podmínek krajní nouze či dovolené svépomoci.“*

Z výše uvedeného vyplývá, že v případě pracovněprávních sporů je třeba specifického přístupu, neboť zaměstnanec je v právním vztahu se zaměstnavatelem slabší stranou, a tedy má často jen velmi omezené možnosti nabídnout soudu dostatečně přesvědčivé důkazní prostředky k prokázání svých tvrzení. Aby byla zachována ochrana zaměstnance před jakýmkoliv nátlakem

či svévolí zaměstnavatele, je třeba při dokazování vzít v potaz obvyklou důkazní nouzi zaměstnanců, kteří se pokouší dokázat nezákonný postup zaměstnavatele při rozvázání pracovního poměru.

K možnosti použití zvukového záznamu pořízeného bez souhlasu nahrávané osoby se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018, v němž odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.10.1998, sp. zn. 21 Cdo 1009/98 a zdůraznil, že nikdo sice nesmí bez zákonného důvodu zasáhnout do soukromí druhého, bez svolení osoby sledovat její soukromý život, pořizovat zvukové či obrazové záznamy aj. (výjimku tvoří tzv. zákonné licence), avšak za určitých okolností, může být takový záznam v občanském soudním řízení jako důkazní prostředek použit. S ohledem na skutečnost, že se jedná o výjimečný důkazní prostředek pak uzavřel, že: *„zvukový nebo obrazový záznam týkající se člověka nebo jeho projevů osobní povahy, pořízený soukromou osobou bez vědomí a souhlasu nahrávané osoby, je možno použít jako důkaz v občanském soudním řízení pouze tam, kde má vést k prokázání skutečnosti, kterou není možné prokázat jinak, a kde i další okolnosti případu vedou k závěru, že nelze upřednostnit právo na ochranu osobnosti dotčené osoby před právem na spravedlivý proces toho, komu je použití důkazu zvukovým či obrazovým záznamem týkajícím se této osoby nebo jejích projevů osobní povahy na prospěch.“*

Přehled použitých rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.5.2005, sp. zn. 30 Cdo 64/2004
- Nález Ústavního soudu ze dne 9.12.2014, sp. zn. II. ÚS 1774/14
- Rozsudek ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.10.1998, sp. zn. 21 Cdo 1009/98
- Nález Ústavního soudu ze dne 27.2.2018, sp. zn. II. ÚS 2299/17

Z výše uvedeného vyplývá, že ačkoliv je v obecné rovině svévolné nahrávání soukromých rozhovorů bez vědomí dotčených osob hrubým zásahem do soukromí člověka, a tedy do práva na ochranu osobnosti, existují okolnosti, za kterých je možné zvukový či obrazový záznam použít jako důkazní prostředek v občanském soudním řízení. Soudy však nemohou k použití těchto důkazních prostředků přistupovat ledabyle. Rozhodnutí, zda důkaz zvukovým či obrazovým záznamem připustí, musí soud podrobit zralé úvaze, v níž bude poměřovat jednotlivá ústavně zaručená práva, u kterých dochází v individuálním případě k jejich střetu, a to vždy s ohledem na okolnosti daného případu.

2.3.2 Telefonické hovory, sms zprávy jako důkazní prostředky

V případě záznamů telefonických hovorů či jiných záznamů zachycujících obsah komunikace prostřednictvím telekomunikačních zařízení se soudní praxe ubírala poněkud jiným směrem, avšak Ústavní soud následně i tuto oblast svým výkladem sjednotil. K tomu je třeba uvést, že Nejvyšší soud se v rozsudku ze dne 21. 12. 2004, sp. zn. NS 30 Cdo 1224/2004 vyjádřil tak, že jedná-li se o privátní telefonické hovory, pak lze říci, že volající de facto telefonním hovorem vstupuje i do soukromí volaného účastníka, který telefonním hovorem konkludentně přijímá možnost, že může být pořízen záznam tohoto hovoru. Tento konkludentní souhlas je dán zejména tím, že účastníkům telefonického hovoru jsou obecně známy funkce telefonních zařízení včetně možnosti dát hovor na hlasitý odposlech, tzv. handsfree, či pořídit záznam telefonního hovoru. Proto je dle Nejvyššího soudu třeba, aby byl konkludentní souhlas s možným pořízením zvukového záznamu telefonátu volaným účastníkem dovozován za předpokladu, že volající přitom neprojeví opačnou vůli. Dále se Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí vyjádřil i ohledně použití tzv. zákonných licencí pro úřední účely, které nahrazují v zákonem stanovených mezích souhlas dotčené fyzické osoby, a uzavřel, že zákonné úřední licence k užití písemností osobní povahy, podobizen, obrazových snímků nebo obrazových a zvukových záznamů bez svolení fyzické osoby, jíž se týkají, umožňují pro účely důkazního řízení použít hmotné nosiče zachycující jednotlivé hodnoty osobnosti fyzické osoby, které mají bezprostřední věcný vztah k předmětu úředního řízení a k jeho účelu.

Výše citovaný rozsudek Nejvyššího soudu byl však zrušen nálezem Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05, kdy Ústavní soud sice vyslovil souhlas s názorem Nejvyššího soudu ohledně pořízení záznamu vlastního telefonického hovoru, který není zásahem do práva na ochranu dopravovaných zpráv, avšak ohledně zákonných licencí zaujal opačné stanovisko. Ústavní soud s ohledem na tzv. zákonné licence pro úřední účely uzavřel, že za projev úřední licence lze považovat jen ty případy, které výslovně upravuje zákon. Taková zákonná úprava je však obsažena pouze v trestním řádu, který poskytuje zákonnou úpravu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu v trestním řízení. Občanské právo procesní obdobnou právní úpravu neobsahuje, tedy lze uzavřít, že: *„záznam telefonického hovoru fyzických osob je záznam projevů osobní povahy hovořících osob a takový záznam může proto být použit (i jako důkaz v občanském soudním řízení) zásadně jen se svolením fyzické osoby, která byla účastníkem tohoto hovoru.“*

Přesto, že pořízení záznamu telefonického hovoru je možné a zákonné (za předpokladu, že účastník hovoru neprojeví výslovný nesouhlas), k užití takového záznamu jako důkazního

prostředku je pak třeba souhlasu účastníka tohoto hovoru. Pokud účastník hovoru nedá k tomuto souhlas, jedná se o nepřipustný důkazní prostředek a jeho provedením dochází k zásahu do základního práva na ochranu tajemství zprávy podávané telefonem podle čl. 13 LZPS, a tím i do základního práva dotčeného účastníka řízení na spravedlivý proces.

V souvislosti se záznamy telefonních hovorů je třeba uvést také náleží Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2299/17, který shodně judikoval v návaznosti na výše již zmíněná rozhodnutí, že rozhovory fyzických osob, k nimž dochází při výkonu povolání, obchodní či veřejné činnosti, zpravidla nemají charakter projevů osobní povahy. A dále se věnoval otázce použití zvukového záznamu pořízeného v souvislosti s obchodní činností dotčených osob pro účely dokazování v občanském soudním řízení za situace, kdy byl tento zvukový záznam pořízen po předchozím upozornění, že telefonní hovor je zaznamenáván. K tomu Ústavní soud uvedl, že soud může použít jako důkazní prostředek v občanském soudním řízení takový zvukový záznam, jímž lze zjistit skutkový stav věci, poté, co zvážil, zda měl účastník uplatňující informace ze záznamu k jejich získání jiné, z hlediska zásahu do soukromí druhé osoby, šetrnější možnosti.

K tomu je vhodné uvést i další rozhodnutí Nejvyššího soudu a sice rozsudek ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018, v němž Nejvyšší soud i s ohledem na již uvedená rozhodnutí konstatoval, že: *„Základním kritériem, jež má vést k rozhodnutí o použitelnosti či nepoužitelnosti zvukových či obrazových záznamů týkajících se člověka nebo jeho projevů osobní povahy a pořízených soukromou osobou bez vědomí nahrávané osoby jako důkazu v občanském soudním řízení, je poměrování chráněných práv a zájmů, které se v této soukromé sféře střetávají, a rozhodování o tom, který z těchto zájmů je v konkrétním případě jejich střetu převažujícím. Střet zájmu na ochraně osobnosti toho, jehož projev je bez jeho souhlasu zachycován, se zájmem na ochraně toho, kdo tento projev zachycuje (a posléze použije), nelze ovšem řešit v obecné rovině. Rozhodování o tom, do jaké míry je určitý zájem v dané konkrétní situaci převažující, je třeba ponechat na zvážení soudu, a to v každém jednotlivém případě. Kromě okolností, za nichž byla taková nahrávka pořízena, budou rozhodující i význam právem chráněného či uznávaného zájmu, který je předmětem vlastního řízení, a možnosti, které měl účastník, uplatňující informace z nahrávky, k dispozici k tomu, aby získal takové informace jiným způsobem, než za cenu porušení soukromí druhé osoby (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014 sp. zn. II. ÚS 1774/14).“* Dále Nejvyšší soud zdůraznil, že zvukové či obrazové záznamy jsou výjimečným důkazním prostředkem, jejich použití v rámci občanského soudního řízení přichází v úvahu pouze za předpokladu, že mají vést k prokázání skutečnosti, kterou není možné prokázat jinak (prostřednictvím jiného důkazního prostředku,

který nezasahuje do osobnostních práv) a současně: „...i další okolnosti případu vedou k závěru, že nelze upřednostnit právo na ochranu osobnosti dotčené osoby před právem na spravedlivý proces (srov. článek 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) toho, komu je použití důkazu zvukovým či obrazovým záznamem týkajícím se této osoby nebo jejich projevů osobní povahy na prospěch.“

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1224/2004 (zrušeno)
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2299/17
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018

Z výše uvedeného vyplývá, že v případě použití zvukového či obrazového záznamu osoby bez jejího souhlasu pro účely dokazování v civilním procesu je sice při ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů možné, avšak za důsledného dodržení a aplikace principu proporcionality, kdy soud poměřuje jednotlivá střetávající se chráněná práva a oprávněné zájmy a rozhodne o tom, který z těchto zájmů je v daném konkrétním případě střetu zájmem převažujícím za současného uvážení, zda není možné prokázat rozhodné skutečnosti jiným způsobem (prostřednictvím jiného důkazního prostředku). K aplikaci principu proporcionality se pak vyjádřil Ústavní soud ve výše citovaném nálezu ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 1774/14 stanovením 3 kroků, které soud musí při střetu práv a oprávněných zájmů učinit, přičemž prvním krokem je posouzení „vhodnosti“ (zda vůbec je schopno dosáhnout sledovaného legitimního cíle, tedy ochrany jiného základního práva nebo veřejného statku.) Druhým krokem je „potřebnost“ (zda byl při výběru prostředků použit ten, který je k základnímu právu nejšetnější) a třetím krokem je posouzení „přiměřenosti“ (zda újma na základním právu není nepřiměřená ve vazbě na zamýšlený cíl).

2.3.3 Vzorek DNA zemřelého jako důkazní prostředek

Dalším příkladem důkazního prostředku, který se dotýká osobnosti člověka jsou situace související s odběrem vzorku DNA zemřelého, kdy vzorek DNA má posloužit jako důkazní prostředek k určení či popření otcovství. Toto řízení je řízením nesporným, ve kterém se uplatní zásada vyšetřovací.

Střet pietní ochrany osobnosti a dokazování můžeme zachytit v rozsudku ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1982/2012, ve kterém Nejvyšší soud vyslovil, že: „*Test DNA vyhotovený na základě vzorku DNA odebraného z těla zemřelého, aniž by k tomu dal souhlas*

před smrtí sám zemřelý, nebo po jeho smrti osoby oprávněné k pietní ochraně osobnosti podle § 15 obč. zák., je nezákonně získaným důkazem a jako takový je v řízení nepřijatelný.“

K pietní ochraně se také vyjádřil Okresní soud v Havlíčkově Brodě, ve svém usnesení ze dne 6. 2. 2017, sp. zn. 0 Nc 5001/2017, kde uzavřel, že: *„I po smrti je tělo zemřelého zákonem chráněno, a až do doby, do které v něm lze spatřovat zemřelého člověka, je lidské tělo integrální součástí osobnosti, přičemž ochrana se vztahuje jak na tělo jako celek, tak i jeho součásti a nakládat s tělem či jeho součástmi lze jen v mezích zákona. Soud nemůže nařídít, aby tělo zemřelého nebylo prozatím pohřbeno z důvodu odebrání vzorku tkáně z těla zemřelého pro pozdější řízení o určení otcovství k dosud nenarozenému dítěti.“*

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1982/2012
- Usnesení Okresního soudu v Havlíčkově Brodě ze dne 6. 2. 2017, sp. zn. 0 Nc 5001/2017

Judikatura zabývající se střetem pietní ochrany a důkazního řízení není nijak rozsáhlá, ba naopak spíše najdeme ojedinělé případy, které tento střet zmiňují. Postmortální ochrana je zahrnuta v právu na ochranu osobnosti a dle mého názoru není třeba takových zásahů, když otcovství lze prokázat i jinými způsoby, než je odběrem DNA přímo zemřelému.

2.3.4 Výslech svědka

Nahrazení výpovědi svědka přečtením protokolu o výpovědi v jiném řízení

Výslech svědka je jedním z nejčastějších důkazních prostředků využívaných v rámci procesního dokazování. S ohledem na neuzavřený okruh důkazních prostředků, lze v civilním procesu jako důkazní prostředek využít i protokol o výpovědi, která byla poskytnuta v rámci jiného řízení. K tomu uvedl Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. 21 Cdo 731/2006, že ačkoliv lze využít v rámci občanského soudního řízení protokol o výslechu svědka učiněný v jiném řízení (např. trestním), tento protokol bez dalšího nemůže postačovat k prokázání sporné skutečnosti významné pro posouzení dané věci, pokud žalobce zpochybňuje pravdivost a věrohodnost tohoto důkazního prostředku a zároveň navrhuje provedení přímého důkazu výslechem svědka. Shodně se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3757/2016, kde také znovu zdůraznil nezastupitelnost důkazního prostředku výslechem svědka, neboť: *„Vzhledem k zásadě přímosti je nepřijatelné nahrazovat důkaz výslechem svědka (§ 126 o. s. ř.), který byl navržen a lze jej objektivně provést, pouhým přečtením protokolu o výpovědi vyhotoveném v jiném řízení, neboť – kromě toho, že se účastníci*

občanského soudního řízení nemohou aktivně podílet na výslechu této osoby – soud nemůže posoudit věrohodnost (pravdivost) tohoto důkazu (jeho obsahu) s přihlédnutím ke skutečnostem nezachytitelným v protokolu, které významně dokreslují celkový názor o pravdivosti či nepravdivosti tvrzených (prokazovaných) skutečností.“ Proto, pokud soud nevyhověl návrhu na provedení výslechu svědka za situace, kdy účastník řízení zpochybňoval věrohodnost jeho výpovědi v jiném řízení, nepostupoval správně.

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. 21 Cdo 731/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3757/2016

Výslech svědka je nezastupitelným důkazním prostředkem, který umožňuje účastníkům řízení v souladu se zásadou bezprostřednosti klást otázky přímo vyslychané osobě, ale rovněž sledovat např. nonverbální projevy svědka, zda svědek váhá při zodpovídání otázek či jen stěží pátrá v paměti, aby si vybavil jisté skutečnosti, nebo naopak odpovídá jistě a rozhodně. Všechny tyto skutečnosti mohou významným způsobem dokreslovat mínění týkající se pravdivosti (věrohodnosti) svědecké výpovědi a činí výslech svědka nezastupitelným důkazním prostředkem. Uvedené však neznámá, že by nemohlo písemné prohlášení svědka sloužit jako podklad pro vydání rozhodnutí vůbec. Za situace, že by s tím účastníci řízení souhlasili, bylo by možné s ohledem na skutečnost, že za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, využít jako podklad pro rozhodnutí i zmíněné prohlášení svědka.

Nevěrohodnost svědka

Při hodnocení svědecké výpovědi soud přihlíží k řadě faktorů, které mohou závěr o pravdivosti či nepravdivosti svědecké výpovědi i věrohodnosti osoby svědka ovlivnit. K posouzení věrohodnosti svědka, který je v příbuzenském vztahu k účastníkovi řízení se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 14. 6. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2516/2008, v němž uvedl, že hodnocení výpovědi svědka z hlediska jeho věrohodnosti je sice záležitostí soudu provádějícího dokazování, avšak i v případě, že soud zjistí okolnosti, které by mohly věrohodnost svědka ovlivnit, nelze bez dalšího uzavřít, že svědek je nezpůsobilý svědčit. Tyto okolnosti, jako je v citovaném případě příbuzenský poměr svědka k účastníkovi řízení, vezme soud v úvahu při hodnocení jeho výpovědi a promítne je do odůvodnění svého rozhodnutí. Tedy: *„samotná okolnost, že jde o osoby, které mají k žalované vztah, nemůže mít za následek hodnocení jejich výpovědí jako nevěrohodných.“*

Výše uvedené závěry Nejvyšší soud zopakoval i v rozsudku ze dne 27. 11. 2012 vydaném pod sp.zn. 25 Cdo 133/2011, ve kterém zdůraznil, že: „*apriorní odmítání svědecké výpovědi pro příbuzenský vztah svědka k účastníkovi řízení odporuje smyslu a účelu zákona, neboť ten slyšení osoby účastníkovi blízké jako svědka nevylučuje.*“ Současně Nejvyšší soud uvedl, že není možné, aby soud postupoval tak, že se s odkazem na příbuzenský vztah svědka a účastníka řízení s předmětnou svědeckou výpovědí vůbec nevypořádá v odůvodnění svého rozhodnutí.

Odlišnou situací se zabýval Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 18. 6. 2019 vydaném pod sp. zn. 32 Cdo 1897/2019, ve kterém účastník řízení navrhl výslech svědka, o němž později prohlásil že je osobou ochotnou lhát. Nejvyšší soud se zde měl vyjádřit k otázce, jak důvěryhodný je důkazní prostředek výslechem svědka, který v daném řízení lhal (což bylo prokázáno), a jaký význam má z hlediska hodnocení důkazů skutečnost, že svědek je ochoten lhát, a to ať se nachází v jakémkoliv procesním postavení. Nejvyšší soud v této souvislosti zdůraznil, že hodnocení důkazů je postaveno na zásadě volného hodnocení důkazů, která ponechává soudci prostor proto, aby na základě vlastního uvážení dospěl k názoru o pravdivosti či nepravdivosti tvrzení svědka a uzavřel, že nelze předepisovat soudům v obecné poloze způsob, jak mají hodnotit z hlediska věrohodnosti výpověď svědka, který v jiném řízení jako jeho účastník tvrdil nepravdivé skutečnosti.

Dále se nevěrohodností svědecké výpovědi zabýval Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 22. 11. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1215/2021, ve kterém se zabýval otázkou věrohodnosti výpovědi svědka, který je zaměstnán u zástupce účastníka řízení. Nejvyšší soud zde v duchu již výše zmíněných rozhodnutí a v návaznosti na v tomto směru poměrně ustálenou judikaturu uvedl, že zásadě volného hodnocení důkazů neodpovídá takový způsob hodnocení, kdy je (předem) za nezpůsobilý důkazní prostředek označena svědecká výpověď jen proto, že svědek náleží k určité sociální nebo profesní skupině a rovněž připomněl, že ani samotná skutečnost, že svědek je jinak k některému z účastníků řízení v pracovněprávním vztahu zaměstnanec, sama o sobě neodůvodňuje závěr o nepravdivosti (nevěrohodnosti) svědecké výpovědi takové osoby. Obdobný závěr je podle Nejvyššího soudu pak nutné přijmout i pro zde popsanou situaci, kdy jako svědek vypovídal zaměstnanec zástupce účastníka řízení, neboť tato skutečnost sama o sobě nezakládá nepravdivost (nevěrohodnost) jeho svědecké výpovědi.

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2516/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2012, sp.zn. 25 Cdo 133/2011

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. 32 Cdo 1897/2019
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1215/2021

Jak vyplývá z výše uvedených rozhodnutí soud v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů hodnotí svědeckou výpověď i osobu svědka s přihlédnutím k mnoha faktorům. Soud je povinen přihlížet nejen k tomu, jaký má svědek vztah k účastníkům řízení nebo k projednávané věci, ale rovněž přihlíží k rozumové a duševní úrovni svědka, k okolnostem, které doprovázely vnímání skutečností, o kterých svědek vypovídá, a rovněž k dalším poznatkům získaným na základě hodnocení i jiných důkazů. I z těchto důvodů a s ohledem na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu není možné označit svědeckou výpověď za nevěrohodnou pouze z důvodů existence příbuzenského nebo jiného vztahu mezi svědkem a účastníkem řízení. Takový postup by podporoval smyslu a účelu zákona.

Opakovaný výslech svědka

V Občanském soudním řízení je možné provést výslech svědka opakovaně. Bez ohledu na skutečnost, zda se jedná o první výslech svědka nebo o výslech opakovaný, postup pro jeho provedení se nemění, neboť se řídí stejnými ustanoveními občanského soudního řádu. V rozsudku ze dne 6. 9. 2018, sp. zn. 32 Cdo 1256/2018 se Nejvyšší soud zabýval situací, kdy soud v rámci důkazního řízení předestřel vyslychanému svědkovi obsah jeho předchozí výpovědi dříve, než byl k věci znovu vyslechnut. K tomu Nejvyšší soud uvedl, že pokud soud provádějící dokazování přečte svědkovi jeho dřívější výpověď na počátku jeho opakovaného výslechu, nepostupuje v souladu s příslušnými ustanoveními občanského soudního řádu a soud proto nemůže vzít takto získaná skutková zjištění za svá. V takovém případě totiž nelze posoudit, zda svědek vypovídá o skutečnosti, kterou skutečně vnímal v době, kdy k ní došlo nebo zda je jeho výpověď ovlivněna tím, že byl před samotným výslechem s obsahem své dřívější výpovědi seznámen. Z uvedeného vyplývá, že pokud je svědkovi na počátku jeho opakovaného výslechu přečtena jeho dřívější výpověď, dochází tím ke znemožnění řádného zhodnocení věrohodnosti opakované výpovědi svědka a takovou výpověď nelze v rámci procesního dokazování použít.

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2018 sp. zn. 32 Cdo 1256/2018

2.3.5 Znalecký posudek

Výslech znalce

Předpoklady upuštění od výslechu znalce řešil Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. Cdo 4452/2010, ve kterém konstatoval, že soud může upustit od výslechu znalce a za podklad svého rozhodnutí vzít pouze písemně vyhotovený znalecký posudek, avšak jen za předpokladu, že mu zákon výslovně neukládá, aby znalce vždy vyslechl a pouze v odůvodněných případech. Za takový případ Nejvyšší soud považuje situaci, kdy soud nemá: *„pochybnosti o tom, že posudek má všechny "formální náležitosti", tedy že závěry uvedené ve vlastním posudku jsou náležitě odůvodněny a že jsou podloženy obsahem nálezu, že znalec vyčerpal úkol v rozsahu, jak mu byl zadán, že přihlédl ke všem skutečnostem, s nimiž se měl vypořádat, a že jeho závěry jsou podloženy výsledky řízení a nejsou v rozporu s výsledky ostatních provedených důkazů, nemají-li k posudku připomínky ani účastníci řízení (jejich zástupci) a souhlasí-li účastníci řízení (jejich zástupci) s upuštěním od výslechu znalce, popř. nelze-li - zejména s ohledem na to, že předmětem posouzení jsou jen jednoduché skutečnosti - očekávat (důvodně předpokládat), že budou vznášeny dotazy k doplnění nebo objasnění posudku ze strany účastníků (jejich zástupců); i kdyby se soud spokojil s písemným posudkem znalce, přistoupí vždy dodatečně k jeho výslechu, vyžadují-li to obsah písemného posudku nebo okolnosti uváděné účastníky řízení.“* V projednávané věci se soud spokojil s písemným vyhotovením znaleckého posudku a vydal rozhodnutí ve věci, aniž by znalce vyslechl přesto, že žalobkyně měla proti závěrům znalce zásadních výhrad a znalecký posudek měl v této věci pro rozhodnutí ve věci samé zcela určující význam. Takový postup soudu však není správný.

K okolnostem, za nichž soud může upustit od výslechu znalce se Nejvyšší soud vyjádřil shodně i v dalších rozhodnutích, například rozsudku ze dne 6. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2784/2014, v rozsudku ze dne 23. 5. 2019, sp. zn. 27 C do 395/2017, a dalších navazujících rozhodnutích. Rovněž v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, vydaného pod sp. zn. 25 Cdo 3010/2018 Nejvyšší soud konstatoval, že soud musí při jednání znalce vyslechnout, i když nemá pochybnosti o správnosti písemného vyhotovení znaleckého posudku, pokud některý z účastníků řízení proti závěrům znalce vznese výhrady s tím, že musí jít o výhrady odůvodněné a podložené konkrétními argumenty, tedy nejedná se o pouhé tvrzení účastníka, že znalecký posudek není správný. Naproti tomu zde Nejvyšší soud také konstatoval, že není důvod pro výslech znalce, pokud v řízení nebo v předcházejícím (trestním) řízení bylo vypracováno určité množství znaleckých posudků, které však z důvodu nedostatku stop nemohly spolehlivě (tj. s jistotou nebo vyšší mírou pravděpodobnosti) určit průběh nehodového

děje a míru účasti obou účastníků nehody a ani znalecký posudek, který předložil účastník nepřinesl do řízení požadovanou jistotu. V projednávaném případě soud neměl pochybnosti o správnosti znaleckého posudku, posudek byl jasný a účastníci řízení neměli podstatné námitky proti tomuto posudku, a ani závěr znalce nebyl v rozporu se závěry ostatních posudků nebo jiných důkazů, které byly v řízení provedeny, proto pokud soud za těchto okolností neprovedl výslech znalce, nedošlo z výše uvedených důvodů se strany soudu v rámci dokazování k pochybení.

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 4452/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2784/2014
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 395/2017
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3010/2018

Důkaz znaleckým posudkem je v civilním procesu poměrně hojně využíván. Ačkoliv se tento důkaz provádí zpravidla výslechem znalce při jednání, je možné za určitých okolností od výslechu znalce upustit. Tyto okolnosti definoval Nejvyššího soudu v rámci své rozhodovací praxe, neboť v určitých případech se výslech znalce může zdát s ohledem na další okolnosti nadbytečný a upuštění od jeho výslechu může být prospěšné zejména s hlediska rychlost a hospodárnosti občanského soudního řízení.

Přezkoumání znaleckého posudku – revizní znalecký posudek

Podmínkám přezkoumání znaleckého posudku se Nejvyšší soud věnoval ve své rozhodovací praxi poměrně často. V rozsudku ze dne 26. 8. 2010 zveřejněném pod sp. zn. 25 Cdo 2414/2008 Nejvyšší soud konstatoval, že pokud má soud pochybnosti o věcné správnosti znaleckého posudku, nemůže závěr znaleckého posudku nahradit vlastním názorem, ale musí uložit znalci, aby odstranil nedostatky posudku a podal ke svým závěrům vysvětlení. V případě, že k tomuto nedojde, musí soud ustanovit znalce jiného, aby znovu tento věc posoudil a současně se vyjádřil ke správnosti původního znaleckého posudku. Jinými slovy vypracovaný znalecký posudek je možné podrobit reviznímu znaleckému zkoumání, a to jak pro případ pochybností o věcné správnosti přezkoumávaného znaleckého posudku, tak i v případě existence několika rozporných znaleckých posudků. Revizní znalecký posudek zpracuje jiný znalec nebo znalecký ústav. Dle názoru Nejvyššího soudu, pokud se jedná o přezkum posudku vyhotoveného znaleckým ústavem, není sice obvyklý přezkum jediným znalcem, avšak nelze a priori tento postup označit za vadný, a to především v situaci,

kdy původní zadání nesměruje k posouzení skutečností, které jsou pro rozhodnutí ve věci významné, jak tomu bylo i v projednávaném případě. Po stránce skutkové se jednalo o případ újmy na zdraví, která vznikla žalobkyni ve fázi léčení a odstraňování následků celkové sepse organismu, kdy z hlediska počátku běhu subjektivní promlčecí doby je významné ustálení stavu z hlediska bolesti utrpěné při léčbě sepse. Soud prvního stupně položil znaleckému ústavu otázku, která se týkala ukončení léčebného procesu, avšak odvolací soud vystihl rozdíl mezi nárokem na náhradu za bolest a nárokem na náhradu za ztížení společenského uplatnění a ustanovil jediného znalce, který následně revidoval nepřesné závěry původního znaleckého posudku. Nejvyšší soud tedy uzavřel, že i když přezkum posudku znaleckého ústavu nebývá obvyklé svěřován jedinému znalci (pravidlem je spíše přezkum posudku jediného znalce znaleckým ústavem), není takový postup vadný tam, kde původní zadání nesměruje k posouzení těch skutečností, které jsou pro rozhodnutí ve věci významné.

V rozsudku ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4562/2010 Nejvyšší soud vyslovil, že revizní znalecký posudek bude třeba nechat vypracovat zejména v případech, kdy soud bude mít pochybnosti o (věcné) správnosti již vypracovaného znaleckého posudku, které nebudou odstraněny ani po slyšení ustanoveného znalce. Rozpor mezi dvěma znaleckými posudky je možné řešit cestou přezkoumání těchto posudků dalším znalcem (revizní posudek), ale jen v případě, že tento rozpor soud po slyšení obou znalců neodstraní. Ačkoliv jde o starší rozhodnutí Nejvyššího soudu vydaného za účinnosti právní úpravy, která považovala znalecký posudek předložený účastníkem řízení za listinný důkaz, výše uvedené dílčí závěry jsou však stále použitelné a Nejvyšší soud na ně navazuje i v dalších rozhodnutích.

V rozsudku ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4543/2014 Nejvyšší soud vyjádřil stanovisko, že dojde-li k situaci, že soud má k dispozici dva znalecké posudky s rozdílnými závěry o totožné otázce, musí zhodnotit, který z nich a z jakých důvodů vezme za podklad svého rozhodnutí a současně musí uvést důvody, proč nevycházel ze závěru druhého znaleckého posudku. Aby mohl toto zhodnocení soud provést, je třeba vyslechnout oba znalce. Pokud by však takto nedošlo k odstranění rozporů v závěrech znaleckých posudků, je třeba, aby dal soud tyto závěry přezkoumat jiným znalcem, vědeckým ústavem nebo jinou institucí. Tento závěr zopakoval Nejvyšší soud i v následujících rozhodnutích, např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2016, sp. zn. 29 Cdo 4153/2015, nebo Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2020, sp. zn. 28 Cdo 1969/2020, v němž rovněž konstatoval, že: *„K přezkoumání dvou vzájemně rozporných znaleckých posudků dalším znalcem, příp. znaleckým ústavem, může soud přistoupit jen tehdy, neodstraní-li tento rozpor sám po slyšení obou znalců.“*

Specifickou situaci řešil Nejvyšší soud v Usnesení ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2217/2017, ve kterém znovu zopakoval závěry učiněné ve výše uvedených rozhodnutích tedy, že obecně platí, že pokud má soud za to, že závěry obsažené ve znaleckém posudku ustanoveného znalce nejsou jasné, pak má ještě předtím, než přistoupí k provedení důkazu dalším znaleckým posudkem tyto nejasnosti odstranit tak, že znalece požádá o vysvětlení. Pokud ani vysvětlení znalce nepovede k odstranění nejasností již vyhotoveného znaleckého posudku, pak soud teprve přistoupí k přezkoumání správnosti závěrů v původním posudku uvedených prostřednictvím revizního znaleckého posudku. Nadto Nejvyšší soud uvádí, že stejný postup platí i v případě, že znalecký posudek soudu předloží některý z účastníků řízení. V projednávané věci řešil soud rozpor znaleckých posudků nestandardní cestou, a to současným výslechem obou znalců. V této souvislosti Nejvyšší soud uzavřel, že byt' se jedná o netradiční cestu, která není typickým způsobem dokazování, může vést k odstranění nejasností či rozporů mezi znaleckými posudky. V projednávané věci se vzájemně konfrontování znalci shodli na svých závěrech poté, co korigovali některé odlišné přístupy uvedené v písemných posudcích a soud takto vytvořil podklad pro svá skutková zjištění, aniž by měl důvod zadávat revizní znalecký posudek. K řešení rozporných závěrů několika znaleckých posudků prostřednictvím konfrontace znalců se přiklonil Nejvyšší soud také v Rozsudku ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 32 Cdo 1120/2017, kdy zkonstatoval: „*Jestliže měl soud k dispozici dva znalecké posudky s rozdílnými závěry, nevyhověl návrhu na zadání revizního znaleckého posudku a namísto toho se rozhodl řešit rozpor mezi znaleckými posudky zadáním třetího znaleckého posudku. mohl se pokusit odstranit rozpory mezi posudky výslechem všech tří znalců, popřípadě jejich konfrontací.*“

Přehled citovaných rozhodnutí

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4562/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2414/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4543/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2016, sp. zn. 29 Cdo 4153/2015
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 32 Cdo 1120/2017
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2020, sp. zn. 28 Cdo 1969/2020
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2217/2017
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 32 Cdo 1120/2017

S ohledem na výše citovanou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu lze konstatovat, že ať již jde o znalecký posudek vyžádaný soudem nebo tzv. soukromý znalecký posudek, může soud k návrhu účastníka, nebo i bez tohoto návrhu, nařídit vypracování revizního znaleckého posudku, a to zejména pro pochybnosti o jeho věcné správnosti či z důvodu existence dvou nebo více znaleckých posudků, jejichž závěry si vzájemně odporují. Než ale soud k tomuto přistoupí, vždy se musí pokusit nejprve o vyjasnění rozporů již vyhotoveného posudku, tedy vyzve znalce k odstranění nedostatků a znalce za tímto účelem vyslechne. Ať už se bude jednat o výslech jediného znalce, či výslech více znalců, anebo netradiční, avšak jistě účelnou konfrontaci znalců, nebudou-li takto odstraněny pochybnosti o věcné správnosti či rozpory v závěrech více znaleckých posudků, pak soud přistoupí k ustanovení znalce, který vypracuje znalecký posudek revizní. Nutno podotknout, že takový postup je vhodný s ohledem na požadavek rychlosti a hospodárnosti řízení a k vypracování revizních znaleckých posudků by mělo docházet pouze v případech, kdy je to opravdu nutné, neboť důkaz znaleckým posudkem bývá jedním z nákladnějších důkazních prostředků a současně opakované zadávání znaleckých posudků značně může prodloužit celkovou délku občanského soudního řízení.

Hodnocení znaleckého posudku

Znalecký posudek jako každý důkazní prostředek podléhá volnému hodnocení, které provádí výhradně soud. Jak uvádí Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9.2.2011, sp. zn. 22 Cdo 1561/2010 spočívá hodnocení důkazu znaleckým posudkem v posouzení, zda jsou závěry uvedené v posudku náležitě odůvodněny, podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s ostatními důkazy a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení. Ačkoliv soud hodnotí důkaz znaleckým posudkem jako každý jiný důkaz, nemůže však přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů v posudku uvedených. Soud zkoumá, zda znalec dodržel zadání, které mu soud uložil, tedy zda zodpověděl otázky určité a srozumitelně a jeho závěr má oporu v podkladových materiálech a není rozporný. Pokud tedy soud zjistí že znalec nesplnil úkol zadaný soudem, anebo jej splnil, ale nedostatečně, může znalci uložit doplnění neúplného nebo nedostatečného posudku anebo ustanoví znalce jiného. Znalec se ve svém posudku nesmí omezit pouze na podání odborného závěru, neboť soud musí mít možnost zjistit ze kterých zjištění znalec vycházel, jak k těmto zjištěním dospěl a na základě jakých úvah došel ke svému závěru. Soud při hodnocení znaleckého posudku nemůže toliko pouze přebírat závěry zde uvedené, ale je třeba aby je ověřoval i jinými důkazy, a to zejména za situace kdy vznikne pochybnost o správnosti závěrů znaleckého posudku. Zde Nejvyšší soud

jako příklad uvádí situace, kdy znalecký posudek připouští možnost zpřesnění údajů zde uvedených, ale znalec k tomuto zpřesnění nepřekročí, anebo situace, kdy znalec postupuje podle určitého předpisu, ale v dílčím závěru se od tohoto předpisu bez bližšího odůvodnění odchýlí. Rovněž také může dle Nejvyššího soudu dojít na situaci, kdy si podporují jednotlivé dílčí závěry znaleckého posudku nebo tyto závěry vycházejí ze zjištění neodpovídajícímu popisovanému jevu.

Na toto rozhodnutí Nejvyššího soudu navazuje řada dalších rozhodnutí, například rozsudek ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 32 Cdo 3594/2013, rozsudek ze dne 16. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3528/2018, usnesení ze dne 16. 1. 2020, sp. zn. 28 Cdo 3973/2019, v nichž Nejvyšší soud zopakoval závěry uvedené ve výše citovaném rozsudku.

Nejvyšší soud tak rovněž učinil v rozsudku ze dne 18. 12. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2391/2022, v němž poukázal na judikaturu Ústavního soudu, která zdůrazňuje potřebu hodnotit celý proces utváření znaleckého důkazu, tedy přípravu znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, kterými znalec své závěry odůvodňuje, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěru znalce. Dále s odkazem na svá rozhodnutí konstatoval, že: *„Hodnocení důkazů znaleckým posudkem spočívá v posouzení, zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny, zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení. Aby soud mohl znalecký posudek odpovědně hodnotit, nesmí se znalec omezit ve svém posudku na podání odborného závěru, nýbrž z jeho posudku musí mít soud možnost seznat, z kterých zjištění v posudku znalec vychází, jakou cestou k těmto zjištěním dospěl a na základě jakých úvah došel ke svému závěru.“* Dále Nejvyšší soud s odkazem na ustálenou rozhodovací praxi také uzavřel, že soud nemůže přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů znalce, nicméně to však neznamená, že je musí bez dalšího převzít. V takovém případě má totiž soud možnost požádat znalce, aby podal potřebné vysvětlení, aby posudek doplnil nebo odstranil jeho nedostatky, popřípadě vypracoval posudek nový, a pokud ani takto nejsou odstraněny pochybnosti o věcné správnosti znaleckého posudku, ustanoví soud znalce jiného. Na tomto místě Nejvyšší soud také zdůraznil, že: *„Pokud znalec své závěry opírá o pouhé domněnky či blíže neodůvodněné poznatky z jeho odborné praxe, je posudek zatížen nepřesvědčivostí a je povinností soudu vést znalce k precizaci jeho posudku tak, aby bylo možno z jeho obsahu zjistit, z jakých podkladů či na základě jakých poznatků znalec příslušné odborné závěry učinil.“* S ohledem na uvedené je možné shrnout uvedené závěry Nejvyššího soudu do právní věty: *„Při hodnocení znaleckého*

posudku jako důkazu, ale též při pokusu o odstranění rozporu mezi dvěma znaleckými posudky, jenž je též součástí hodnocení důkazů, je soud limitován tím, že nemůže přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů znaleckých posudků. V případě rozporu mezi dvěma znaleckými posudky lze rozhodnout o přezkoumání těchto posudků dalším znalcem, příp. znaleckým ústavem, ovšem jen v případě, že soud sám tento rozpor po slyšení obou znalců neodstraní. Má-li soud při rozhodování k dispozici dva znalecké posudky s rozdílnými závěry o stejné otázce, musí je zhodnotit v tom smyslu, který z nich a z jakých důvodů vezme za podklad svého rozhodnutí a z jakých důvodů nevychází ze závěru druhého znaleckého posudku; pro tuto úvahu je třeba vyslechnout oba znalce. Jestliže by ani takto nebylo možné odstranit rozpory v závěrech znaleckých posudků, je třeba dát tyto závěry přezkoumat jiným znalcem, vědeckým ústavem nebo jinou institucí.“

Přehled citovaných rozhodnutí

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1561/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 32 Cdo 3594/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3528/2018
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2020, sp. zn., 28 Cdo 3973/2019
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2391/2022

2.3.6 Listiny

Provedení důkazu soukromou listinou

Důkaz listinou provede předseda senátu tak že listinu přečte nebo sdělí její obsah. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1606/2008 musí být způsob provedení důkazu patrný z protokolu o jednání. Pokud soud provádí důkaz celým spisem, nepostupuje správně, protože není možné posoudit, z jakých konkrétních důkazních prostředků, které trestní nebo jiný spis obsahuje, soud vychází, neboť obsah celého spisu v občanském soudním řízení zpravidla sdělován není. V projednávaném případě byla zásadní listina představující usnesení okresního soudu vydané v dědickém řízení, kterou měl soud provést v rámci dokazování, ale formulace v protokolu – „*důkaz spisem*“ – této skutečnosti neodpovídala. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že pokud soud při svém rozhodování vychází pouze ze zmíněného usnesení, pak tomu musí odpovídat i formulace v protokolu o jednání, neboť ta vypovídá o rozsahu dokazování. Pokud soud uvede, že vycházel ze soudního spisu, aniž by uvedl důvody, pro které další důkazy z tohoto četného soudního spisu již za svá

skutková zjištění nevzal, je řízení postiženo vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Přehled citovaných rozhodnutí

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1606/2008

Popření pravosti soukromé listiny

Ohledně popření pravosti soukromé listiny se Nejvyšší soud vyjádřil v rozsudku ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1228/2012, v němž konstatoval, že u soukromé listiny jako důkazního prostředku je zásadní posoudit její pravost a pravdivost. Pravá je taková soukromá listina, která pochází od vystavitele a je jím také podepsaná. Pokud je listina pravá, znamená to, že není zfalšovaná nebo pozměněná, a prokazuje projev vůle vystavitele o obsahu v listině zachyceném. Popření pravosti soukromé listiny má jiné důsledky než popírání pravdivosti, neboť popření pravosti v sobě implicitně zahrnuje tvrzení, že údajný vystavitel tuto listinu nepodepsal ani nevystavil a žádná další tvrzení nepřichází do úvahy (po osobě, jejíž podpis byl zfalšován, nelze požadovat například tvrzení o tom, za jakých okolností k falšování došlo). Proto pouhé popření pravosti listiny je dostatečně zásadní k tomu, aby musela být pravost soukromé listiny dokazována, přičemž důkazní břemeno ohledně pravosti listiny leží na tom účastníku řízení, který z pravosti listiny pro sebe dovozuje příznivé právní důsledky. Nejvyšší soud v této věci dospěl k právnímu závěru, že pokud je zpochybněná pravost soukromé listiny důkazní břemeno nese ten účastník řízení, který z této listiny pro sebe vyvozuje příznivé následky. Pokud je pravost listiny prokázána, znamená to, že jednáající osoba projevila vůli, která je v listině vyjádřená a důkazní břemeno opaku, tedy popření pravdivosti listiny pak nese ten účastník řízení, který pravdivost listiny popírá. Tyto závěry Nejvyšší soud zopakoval v mnoha rozhodnutích při své rozhodovací praxi, například v usnesení ze dne 4.10.2017, sp. zn. 23 Cdo 3895/2016, či v rozsudku ze dne 27.11.2018, sp. zn. 22 Cdo 3646/2018, o kterém blíže pojednáme níže v textu a rovněž jsou citovány v rozhodovací praxi soudů nižších, například usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11.12.2023, sp. zn. 14 Cmo 114/2023, který opírá své rozhodnutí o výše uvedené závěry Nejvyššího soudu a současně uvádí, že: *„Je-li popřena pravdivost soukromé listiny, vyzve soud podle toho, o jakou soukromou listinu jde, toho, kdo pravdivost popírá, aby uvedl, proč pravdivost popírá, a nabídl ke svému tvrzení důkazy. Provedené důkazy, včetně důkazu spornou listinou, soud zhodnotí v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů, přičemž přihlíží k povaze listiny, zejména pak k tomu, jde-li o listinu v neprospěch vystavitele anebo v jeho prospěch.“*

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1228/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3895/2016
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 12. 2023, sp. zn. 14 Cmo 114/2023

Neověřená kopie soukromé listiny

V Rozsudku ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3646/2018 (jakož i v Usnesení ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3895/2016, na něž odkazuje) se Nejvyšší soud zabýval rovněž rozdílem mezi originálem listiny a její kopií, kdy dovedl, že i když jsou originály listin jako důkazní prostředek v občanském soudním řízení vhodnější, provádění důkazu kopií listiny neodporuje zákonu a je tedy možné předložit v rámci dokazování i neověřenou kopii listiny. K tomu Nejvyšší soud však dodává, že ačkoliv je takový postup možný, rozdíl nastane při hodnocení listiny, neboť listina, která obsahuje vlastnoruční podpis se považuje za pravou a správnou (pravdivou). Pokud je zpochybněna pravost soukromé listiny, důkazní břemeno pravosti nese účastník řízení, který z této listiny pro sebe vyvozuje příznivé následky. Pokud je prokázáno, že listina je pravá, pak listina dokazuje, že jednající osoba projevila vůli v listině vyjádřenou, a v případě popření pravdivosti listiny důkazní břemeno nese ten, kdo pravdivost listiny popírá. Pokud se jedná o kopii listiny a okopírovaného podpisu, nemá tento podpis stejné účinky jako vlastnoruční podpis na originálu listiny, což se projeví při hodnocení takovéto listiny soudem v tom smyslu, že soud hodnotí kopii stejně jako jakýkoliv jiný důkaz, což znamená, že pravidla pro hodnocení důkazu provedeného vlastnoručně podepsanou soukromou listinou se v tomto případě neuplatní. K tomu Nejvyšší soud uvedl, že: *„Podepisuje-li někdo originál listiny, má vysokou míru kontroly nad jejím obsahem, a proto je možné v souladu s obecnou zkušeností předpokládat, že s obsahem listiny souhlasí a lze tedy stanovit domněnku správnosti listiny (jejího obsahu). Nicméně nad kopií listiny, která není vlastnoručně podepsána a podpis na ní je okopírovaný z jiné listiny, již vystavitel takovou kontrolu nemá; navíc různé technické prostředky umožňují okopírovat na listinu podpis i z jiného pramene (v dané věci to připustil i odvolací soud). Proto nelze okopírovanému podpisu přiznat stejné účinky, jako podpisu vlastnoručnímu.“*

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3646/2018
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3895/2016

Provedení důkazu listinou v cizím jazyce

Provedením důkazů soukromou listinu v cizím jazyce se zabýval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 16. 3. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1656/2015, kdy v rámci dokazování u prvostupňového soudu bylo přečteno potvrzení banky o platbě od italské banky v italském jazyce. Nejvyšší soud se v tomto případě ztotožnil s názorem odvolacího soudu a konstatoval, že s ohledem na údaje, které jsou v potvrzení o platbě obsaženy, nebylo třeba tuto listinu překládat do českého jazyka, protože uvedeným bankovním pojmům lze rozumět i bez znalosti italského jazyka. K tomu Nejvyšší soud uvedl, že za situace, kdy by soud musel překládat do češtiny i takové listiny, o jejichž obsahu nemá pochyb a které je možné provést v souladu s ustanovením § 129 odstavce 1 OSŘ i bez nutnosti překladu do českého jazyka, pak by byl takový postup v rozporu se zásadou hospodárnosti řízení a nadbytečně by řízení prodlužoval. I přes výše uvedené však Nejvyšší soud konstatoval, že takový postup není možný, pokud by odporoval právu účastníka řízení jednat v mateřském jazyce. Tedy, pokud by účastník řízení namítal, že s obsahem listiny nesouhlasí a trval na překladu této listiny do českého jazyka je třeba, aby soud zajistil překlad i tehdy, pokud nemá o obsahu této listiny pochybnosti. Za situace, že by soud ani v tomto případě překlad listiny nezajistil by se jednalo o odepření práva účastníka jednat v mateřštině.

Na toto rozhodnutí navazuje Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. 32 Cdo 1408/2019, ve kterém v návaznosti na předchozí výše citované rozhodnutí uzavřel, že důkaz listinou v cizím jazyce, jejíž obsah je soudu srozumitelný, je možné provést bez překladu do českého jazyka, avšak jen za podmínky, že žádný z účastníků nenamítá, že s obsahem listiny, jak byl soudem sdělen, popřípadě přečten nesouhlasí. Jestliže účastník řízení vznese tuto nesouhlasnou námitku a dále trvá na překladu listiny do českého jazyka, musí soud zajistit překlad do českého jazyka i tehdy, nemá-li o obsahu listiny pochybnosti.

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1656/2015
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. 32 Cdo 1408/2019

Důkaz z jiného, než civilního řízení

Důkazem z jiného řízení se Nejvyšší soud zabýval v usnesení ze dne 11. 2. 2021, sp. zn. 25 Cdo 82/2021, kdy byl v rámci dokazování v občanském soudním řízení předložen protokol o výpovědi poškozené (zde žalobkyně), který však jako důkazní prostředek v rámci trestního řízení připuštěn nebyl. K tomu Nejvyšší soud uvedl, že v obecné rovině platí,

že popře-li účastník občanského soudního řízení pravdivost obsahu výpovědi, která byla učiněna do protokolu v jiném řízení, soud nemůže založit skutkový závěr, který je určující pro právní posouzení věci, jen na tomto listinném důkazu. V takovém případě je totiž třeba, aby soud k objasnění sporných skutečností provedl i další důkazy jako je důkaz výsledkem svědka. V projednávané věci byl skutkový stav zjištěn jednak z protokolu o výpovědi poškozené z trestního řízení, a rovněž ze svědeckých výpovědi rodičů, znaleckého posudku a výpovědi znalkyně, tedy soud nečinil závěr o skutkovém stavu věci pouze na základě jediného důkazu. Dále Nejvyšší soud uvedl, že obecné pravidlo týkající se výslechu svědka se uplatní pouze v případě, že je tento výslech objektivně možný, což v projednávané věci, kdy žalobkyně (poškozená) měla v trestním řízení status zvláště zranitelné oběti, splněno nebylo, neboť přesto že se jedná o status uplatňující se v rovině trestního procesu, jeho důvody (zejm. sekundární viktimizace) nelze ignorovat ani v procesu civilním. Nejvyšší soud pak v této souvislosti uzavřel, že přípustnosti důkazního prostředku, tj. protokolu o výslechu poškozené a priori nebrání skutečnost, že v trestním řízení tento důkazní prostředek nebyl připuštěn (z důvodu typických pro trestní proces), neboť v občanském soudním řízení mohou za důkaz složit všechny prostředky jimiž lze zjistit stav věci. Závěrem Nejvyšší soud konstatoval, že za této situace jsou na soud kladeny vyšší nároky, neboť ten se musí vypořádat jak s důvody, proč nebyl důkazní prostředek v jiném řízení připuštěn, tak i s důvody, pro které v civilním řízení tento důkazní prostředek připuštěn byl, a nakonec se musí soud vypořádat i s posouzením vlivu těchto skutečností na samotné hodnocení důkazu (jeho věrohodnost).

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2021, sp. zn. 25 Cdo 82/2021

2.3.7 Výslech účastníků řízení

Ústavní soud se ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval ústavní konformitou podmíněnosti výslechu účastníka jeho souhlasem a podpůrným charakterem tohoto důkazního prostředku. Jedním ze zásadních rozhodnutí je nález Ústavního soudu ze dne 11. 1. 2005, Pl. ÚS 37/03, ve kterém poukázal v souvislosti s odmítnutím protiústavnosti ustanovení o účastnickém výslechu, který má být proveden pouze se souhlasem účastníka, na dva zásadní argumenty. První argument se odvíjí od klíčové zásady, podle které občanské soudní řízení vychází ze zásady projednací a argument druhý je pak skutečnost, že úspěch procesní strany je podmíněn povinností tvrzení a povinností důkazní a tomu odpovídajícím břemenům. Ústavní soud zde poukazuje na to, že z této výše citované zásady plyne důsledek, že každá z procesních

stran je povinna dokazovat skutečnosti, které odpovídají znakům právní normy, jež je pro tuto stranu příznivá a které se dovolává. Pokud se procesní straně dokázat tvrzené skutečnosti nepodaří, musí strpět nepříznivé procesní důsledky související s neunesením důkazního břemene, tedy neúspěch v soudním sporu. Z této argumentace dle Ústavního soudu vyplývá že napadená část ustanovení, tj. „*A jestliže s tím souhlasí účastník, který má být vyslechnut*“ není v rozporu s ústavním pořádkem. K tomu dále Ústavní soud uvedl, že účastnická výpověď je podpůrný důkaz, který je možné využít, pokud nelze prokázat skutečnost, jež má být předmětem důkazního řízení jiným způsobem (tj. jiným důkazem). Samotná možnost prokázat rozhodné skutečnosti zde závisí na ochotě účastníka řízení ve věci vypovídat, neboť ve sporném řízení není žádný důvod k tomu, aby byl účastník řízení de facto nucen proti své vůli vypovídat a skutečnost, že se rozhodne nevypovídat má dopad především na jeho nároky, tzn. že jeho tvrzení nebudou v řízení prokázána. Tím, že účastník řízení nedá souhlas ke svému výsledku, tedy nejsou dotčena práva protistrany, protože taková situace jde pouze k níž účastníka, který provedení svého výsledku odepřel, neboť ten se vystavuje riziku, že jeho tvrzení nebudou prokázána. V souvislosti s procesní povinností tvrdit rozhodné skutečnosti Ústavní soud dále uvedl, že: „*Důkaz výsledkem účastníka řízení tak není určen k tomu, aby teprve při něm uváděl účastník řízení svá tvrzení o rozhodujících skutečnostech, naopak předpokládá že potřebná tvrzení již byla přednesena a nyní tato tvrzení mají být prokázána. ...Nemělo by proto přicházet v úvahu, aby teprve výsledkem účastníka řízení byla doplňována neúplná či chybějící skutková tvrzení.*“

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 37/03

2.4 Hodnocení důkazů v judikatuře

K hodnocení důkazu, jakožto vrcholné fázi dokazování existuje poměrně rozsáhlá judikatura. Zde můžeme například uvést rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 396/2013, v němž konstatoval, že: „*Zásadě volného hodnocení důkazů však neodpovídá jen důsledné zhodnocení důkazu jednotlivě a dále všech důkazů v jejich vzájemné souvislosti, s přihlédnutím ke všemu, co vyšlo za řízení najevo včetně toho, co uvedli účastníci, ale také i to, že předmětné hodnocení důkazů bude odpovídat i zásadám logického uvažování, že dílčí skutková zjištění, jakož i celkový závěr o skutkovém stavu, budou dostatečně srozumitelné a z pohledu vyložené zásady a logického uvažování v odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku odpovídajícím způsobem vyložena, což je zase důsledkem (k zásadě volného hodnocení důkazů se připínající) zásady tzv. dostatečného důvodu, která vyžaduje, aby každé*

pravdivé tvrzení bylo dostatečně zdůvodněno.“ Dále Nejvyšší soud uvedl, že pokud určité významné okolnosti, které vyplývají z provedených důkazů, byli soudem a při hodnocení důkazů pomínuty, anebo nebylo přihlédnuto ke všemu, co vyšlo v průběhu řízení najevo, pak dochází k situaci, kdy nebyla důsledně respektována zásada volného hodnocení důkazů a rovněž nezbytného logického uvažování.

V rámci hodnocení důkazů se mohou soudy dopustit různých excesů, které pak soudy vyšších instancí komentují při své rozhodovací činnosti. Takovému excesu se věnoval i Ústavní soud v nálezu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2273/14, v němž konstatoval, že aby nedocházelo k porušení práva na spravedlivý proces a libovůli při rozhodování, mají soudy povinnost svá rozhodnutí řádně odůvodnit. Ústavní soud se již mnohokrát vyjádřil tak, že pokud odůvodnění neobsahuje odkaz na relevantní důkazy, je rozhodnutí soudu nepřezkoumatelné, což vede k porušení ústavního principu zákazu libovůle v rozhodování, a zároveň k porušení práva na spravedlivý proces. Dále Ústavní soud zdůraznil, že z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami soudu při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Pokud jsou právní závěry soudu v extrémním nesouladu se skutkovými zjištěními, dochází k porušení práva na soudní ochranu. K tomu Ústavní soud uzavřel, že co se týče práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odstavce 1 Listiny základních práv a svobod, stojí Ústavní soud ve své judikatuře na stanovisku, že důvodem k jeho zásahu je až stav, kdy soudy očividně a neodůvodněně vybočili ze zákonných standardů dokazování, dále pak případ kdy hodnocení důkazů a tomu přijaté skutkové závěry jsou výrazem zjevného faktického omylu či logického excesu (vnitřního rozporu), a nebo jsou založeny na nedostatečném dokazování, což bylo v projednávaném případě naplněno.

K výše uvedenému se shodně vyjádřil Ústavní soud v nálezu ze dne 17. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 3496/13, nálezu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 3588/14 a rovněž v nálezu ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1891/18, v němž také uvedl, že soudy mají povinnost se srozumitelně a v souladu s pravidly logického myšlení vypořádat s navrhovanými důkazy, tyto důkazy zhodnotit v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů a své úvahy vyložit v odůvodnění svého rozhodnutí. Nepostupuje-li soud tímto způsobem, je řízení zatíženo vadou opomenutých důkazů, což zakládá nepřezkoumatelnost rozhodnutí, a tedy porušení práva na spravedlivý proces.

Hodnocení důkazů se věnoval ve své rozhodovací praxi i Nejvyšší soud například v rozsudku ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2441/2008, v němž podal definici hodnocení důkazů takto: „*Hodnocením důkazů se rozumí myšlenková činnost soudu, kterou je provedeným*

důkazům přisuzována hodnota závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, hodnota zákonnosti, hodnota pravdivosti, popřípadě hodnota věrohodnosti. Při hodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti (důležitosti) soud určuje, jaký význam mají jednotlivé důkazy pro jeho rozhodnutí a zda o ně může opřít svá skutková zjištění (zda jsou použitelné pro zjištění skutkového stavu a v jakém rozsahu, popřípadě v jakém směru). Hodnocením důkazů z hlediska jejich pravdivosti soud dochází k závěru, které skutečnosti, o nichž důkazy (pro rozhodnutí významné a zákonné) podávají zprávu, lze považovat za pravdivé (dokázané) a které nikoli."

Dále se k hodnocení důkazů vyjádřil Nejvyšší soud například v rozsudku ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013, v němž uvedl, že soud v rámci hodnocení důkazů po stránce jejich zákonnosti zkoumá, zda byly důkazy opatřeny a provedeny zákonným způsobem, nebo zda jde o důkazy nezákonné, přičemž k důkazům získaným nebo provedeným v rozporu s obecně závaznými právními předpisy soud nepřehlédne. Dále soud hodnotí důkazy z hlediska jejich pravdivosti, kdy dochází k závěru, které skutečnosti lze považovat za dokázané a které nikoliv. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí také uvedl že: *„Výsledky hodnocení důkazů umožňují soudu přijmout závěr o pravdivosti skutečnosti, která je předmětem dokazování, jestliže na jejich základě lze nabít jistoty (přesvědčení) o tom, že se tato skutečnost opravdu stala, aniž by o tom mohli být rozumné pochybnosti. Vytvářejí-li výsledky hodnocení důkazů podmínky pouze pro úsudek, že je možné (více či méně pravděpodobné), že se dokazovaná skutečnost stala, a připouštějí-li tedy i možnost (větší či menší pravděpodobnost) toho, že se dokazovaná skutečnost naopak nestala, nelze učinit závěr o pravdivosti této skutečnosti. V takovém případě soud rozhodne - jak vyplývá z výše uvedeného - v neprospěch toho účastníka, v jehož zájmu bylo podle hmotného práva prokázat tvrzenou skutečnost."*

Přehled citovaných rozhodnutí:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 396/2013
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2273/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 3496/13
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 3588/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1891/18
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2441/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013

Závěr

Na začátku této práce byly vymezeny dva cíle, které měly být v rámci této diplomové práce naplněny. První s těchto dílčích cílů byl naplněn v první části této práce, která se věnuje obecným otázkám procesního dokazování. V rámci této části práce byly v prvních třech desítkách stránek připomenuty základní doktrinní postoje týkající se procesního dokazování vycházející zejména z uvedených odborných publikací a z právní úpravy zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Za použití těchto zdrojů byl připomenut pojem procesního dokazování, význam procesního dokazování ve vztahu k civilnímu procesu jako celku, předmět procesního dokazování vyjádřený pozitivně i negativně a za současného zachycení odchylek sporného a nesporného řízení. Opomenuty nebyly ani základní zásady, kterými je civilní právo procesní ovládáno s vyzdvižením některých principů souvisejících s právem na spravedlivý proces a jednotlivých odvětvových zásad civilního procesu, které se vzájemně definují jako své protiklady a jejichž relevantní vlastností je typické použití v rámci jednoho z druhů nalézacího řízení, tj. sporného či nesporného řízení. V tomto smyslu i zde byly zdůrazněny rozdíly mezi sporným nalézacím řízením a nalézacím řízením nesporným. V dalších odstavcích této práce pak byla stručnou leč poněkud popisnou formou předestřena materie týkající se základních procesních povinností účastníků řízení a tomu odpovídajících procesních břemen, které jsou typické především pro nalézací řízení sporné. Opomenuta nebyla ani problematika důkazních prostředků, které zákonná právní úprava demonstrativně vypočítává včetně základních pojmů s nimi souvisejícími. Stranou nebyl však ponechán ani samotný průběh důkazního řízení, jenž se rozpadá do jednotlivých fází, jejichž obsah byl rovněž souhrnnou formou popsán.

Ačkoliv teoretické vymezení procesního dokazování je esenciální součástí celé problematiky, dovoluji si říct, že relevantnější část této diplomové práce je tvořena částí druhou, která se zabývá ustálenou judikaturou vztahující se k vybraným procesním otázkám a prostřednictvím které byl rovněž naplněn druhý z dílčích cílů této diplomové práce, totiž analýza vybraných otázek procesního dokazování v judikatuře. S ohledem na obsáhlost tématu, nelze vyvodit jednotný závěr týkající se komplexně procesního dokazování, tedy v rámci zhodnocení druhé části práce se budu rovněž držet osnovy, která byla nastíněna již samotným obsahem diplomové práce.

Ačkoliv by se mohlo zdát, že základní zásady jsou z hlediska vyjadřovaných hodnot relativně jasnou kategorií, která nebude činit soudům v rámci civilního procesu problémy, stále se objevují rozhodnutí nižších soudů, která nejen, že jsou nesprávná z hlediska postupu

soudu, ale v důsledku nedodržení základních zásad civilního procesu mnohdy dochází i k porušení ústavního principu práva na spravedlivý proces jako je tomu například v případě porušení dispoziční zásady ze strany soudu v nalézacím řízení sporném. Základními (odvĕtvovými) zásadami civilního procesu a jejich projevy se Nejvyšší soud ve své rozhodovací činnosti zabýval poměrně často, čímž byl také význam těchto zásad mnohokrát zdůrazněn. V obdobném duchu se ubírá rozhodovací praxe dotýkající se základních procesních povinností účastníků řízení a tomu odpovídajících břemen, kde bylo opakovaně zdůrazněno, že ačkoliv se jedná o procesní povinnosti a procesní břemena, která zatěžují účastníky řízení, soud i v tomto případě musí postupovat nanejvýš pečlivě tak, aby účastníkům řízení podal vhodné a dostatečně jasné poučení, neboť v případě že tak neučiní, vystavuje se tím riziku vydání vadného rozhodnutí.

Za relevantní část této práce považuji rovněž analýzu judikatury dotýkající se oblasti důkazních prostředků. V této souvislosti jsem se v práci zaměřila především na zvukové a obrazové záznamy a dalších důkazní prostředky osobní povahy, jejichž využití v rámci procesního dokazování přichází do střetu s právem na ochranu osobnosti a jejího soukromí. I zde je nutno zdůraznit, že i když se judikatura ohledně použití těchto důkazních prostředků poměrně vyjasnila, bude vždy na soudu, aby aplikoval jednotlivá hlediska principu proporcionality a zhodnotil, zda v daném případě lze tyto záznamy osobní povahy použít či nikoliv. Četnou judikaturou se mohou pyšnit i jednotlivé důkazní prostředky, z nich v této práci zmiňuji vybrané otázky týkající se výslechu svědka, znaleckého dokazování, listin, jakož i výslechu účastníka řízení jako podpůrného důkazního prostředku. Závěr této části práce je pak věnován vybraným rozhodnutím definujícím poslední a řekněme i vrcholnou fázi důkazního řízení, hodnocení důkazů.

Ačkoliv nelze s ohledem na rozsah tématu shrnout jednotlivá zjištění do jednoznačně zobecnitelného závěru jako je tomu u prací, které se zabývají konkrétním právním či procesním institutem hlouběji a ačkoliv by se mohlo zdát, že judikatura zmíněná v jednotlivých kapitolách působí nahodile, domnívám se, že cíle nastavené v úvodu této práce byly splněny, neboť hlavní úlohou této práce bylo vedle obecného teoretického základu procesního dokazování zejména zdůraznit nezastupitelnou a zásadní roli judikatury, která jednotlivé procesní instituty upřesňuje, doplňuje a v určitém smyslu nastavuje hranice při jejich aplikaci.

Znalost relevantní judikatury a ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, potažmo i nálezů Ústavního soudu, dotýkající se dané problematiky považuji za zcela zásadní stejně jako samotnou znalost právních předpisů. Jak bylo nastíněno v této diplomové práci a rovněž i výše v těchto odstavcích v rámci procesního dokazování existuje skutečně velmi bohatá judikatura,

kteřá by měla bez pochyby tvořit součást vědomostí civilních soudců. Je zřejmé, že znalost teoretických východisek, právních předpisů, příleřhavé judikatury a procesních povinností, jimiž je soud v rámci civilního procesu zatížen, tvoří rozsáhlý komplex znalostí, vědomostí a dovedností, které soudce s ohledem na jeho klíčovou roli při zajišťování spravedlivého a nestranného rozhodování musí mít. Proto bych závěrem této práce chtěla zcela bez nadsázky konstatovat, že souzení obecně považuji s ohledem na požadovanou erudovanost soudců za sofistikovanou činnost, která zaslouží obdiv, úctu a respekt, což by měli mít účastníci řízení i jejich zástupci při vstupu do jednání síně vždy na paměti.

Seznam zkratk

ČAK	Česká advokátní komora
ČR	Česká republika
NS, Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ÚS	Ústavní soud České republiky
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-670-2.

HAVLÍČEK, Karel. *Jak se bude vyvíjet civilní proces*. In: Soudce. Praha: Wolters Kluwer, 2019, číslo 6. ISSN 12115347.

JIRSA, Jaromír a Karel HAVLÍČEK. *Dokazování: úvahy o teorii a praxi*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-102-5.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha III. Zvláštní řízení soudní, podle stavu k 1.3.2019*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-372-5.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: Kniha I. § 1-2501; podle stavu k 1.1.2023*. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-644-0.

LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017. Extra (Leges). ISBN 978-80-7502-203-5.

LAVICKÝ, Petr. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7601-3.

MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-7502-122-9.

MACUR, J. *Dokazování a procesní odpovědnost v občanském soudním řízení*. Brno: Universita J. E. Purkyně, 1984.

MACUR, J. *Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení*. Právní rozhledy, 2000, roč. 8, č. 5.

REMEŠ, Jiří. *Praktický úvod do civilního řízení sporného*. V Praze: C.H. Beck, 2022. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-871-9.

SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009. Právní monografie (ASPI). ISBN 978-80-7357-414-7.

SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-828-3.

SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3.

SVOBODA, Karel. *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-722-3.

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1.

2. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv (zákon o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv)

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

3. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 12. 1997, sp. zn. IV. ÚS 218/95

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 6. 1996, sp. zn. IV. ÚS 286/95

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 37/03

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 5. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2780/08

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 3496/13
Nález Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2273/14
Nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 3588/14
Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. I. ÚS 1663/16.
Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2299/17
Nález Ústavního soudu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 14/17
Nález Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 387/18.
Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1891/18
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 1998, sp. Zn. 26 Cdo 732/98
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2002, sp. zn. 21 Cdo 762/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.8.2003, sp. Zn. 21 Cdo 408/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1224/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2335/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. 21 Cdo 731/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.11.2009, sp. zn. 21 Cdo 246/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.2.2010, sp. zn. 30 Cdo 1606/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2414/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2441/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2516/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.11.2011, sp. Zn. 5265/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1561/2010
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 4452/2010
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4562/2010
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2012, sp.zn. 25 Cdo 133/2011
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1228/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1982/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 396/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2784/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 32 Cdo 3594/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4543/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1656/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.5.2016, sp. zn. 30 Cdo 5750/2015

Rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2017, sp. zn. 33 Cdo 2159/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3757/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 395/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 32 Cdo 1120/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2018 sp. zn. 32 Cdo 1256/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3528/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3646/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. 32 Cdo 1408/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2021, sp. zn. 21 Cdo 678/2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1051/2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1215/2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2391/2022

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2023, sp. zn. 29 Cdo 3197/2022

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 121/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8.8.2007, sp. Zn. 30 Cdo 2675/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2016, sp. zn. 29 Cdo 4153/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3895/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.6.2017, sp. zn. 22 Cdo 2114/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2217/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3010/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.6.2019, sp. zn. 23 Cdo 833/2019

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1460/2019

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. 32 Cdo 1897/2019

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2020, sp. zn., 28 Cdo 3973/2019

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2020, sp. zn. 28 Cdo 1969/2020

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2021, sp. zn. 25 Cdo 82/2021

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2142/2022-II.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2023, sp. zn. 27 Cdo 703/2023

Usnesení Okresního soudu v Havlíčkově Brodě ze dne 6. 2. 2017, sp. zn. 0 Nc 5001/2017

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 12. 2023, sp. zn. 14 Cmo 114/2023